

Arenduskoda osaleb 2010. aastal Virumaa paeaasta üritustel

Sellel aastal väljakuulutatud Pandivere paeaasta kasvab järgmisel aastal terve Virumaa paeaastaks ning korraldajad loodavad, et aastal 2011, kui Tallinnast saab Euroopa kultuuripealinn, tähistatakse paeaastat juba terves Eestis.

Selle aasta veebruaris leppisid MTÜ Virumaa Koostöökogu ja MTÜ PAIK kokku, et 2009. aastal PAIKi eestvedamisel toimuv Pandivere paeaasta kasvatakse järgmisel aastal kahe Leader-tegevusgrupi eestvedamisel ülevirumaaliseks.

Sügisel Pandiveres toimunud paekonverentsil, kus räägiti Pandivere paechitistest ja sealse pae tekkeloost ning tehti ülevaade järgmise aasta tegemistest, anti üle ka Virumaa paeaasta hoidja tiilid. Need läksid Ida-Viru maavanemale Riho Breivelile ning SA Virumaa Muuseumid juhile Ants Leemetsale, kelle hallata on Virumaa suurim paechitis Rakvere linnus.

Lisaks paeaasta hoidja tiitlitele jagati Muuga mõisas toimunud paekonverentsil välja ka paeaasta kandja tiilid, mille said endale kõik Virumaal tegutsevad Leader-tegevusgrupid. Nendelt ootavad Virumaa paeaasta algatajad Pandivere arendus- ja inkubatsioonikeskus (PAIK) ning Virumaa koostöökogu aktiivset kaasalöömist paeteemaliste ürituste korraldamises.

Virumaa paeaasta eestvedajate nägemuse kohaselt võiksid paeaastat sümboliseeriv kivi ning märtsis Eba vere mäel Lennart Meri mälestuseks süüdatav tuli liikuda ühest Leader-piirkonnast teise ning selle käigus peaksid kõik piirkonnad korraldama Eesti rahvuskiviga seotud üritusi.

Üks paeaasta ülesandeid on leida erinevate konkurs-

side kaudu paele uusi kasutamisi. Näiteks otsitakse võimalusi, kuidas kasutada paasi koolitundides ning laste mängudes.

Virumaa paeaasta vedaja MTÜ PAIK tegevjuhi Aivar Niinemägi sõnul on nad käima lükkamas mitmeid konkursse Virumaa koolides. Näiteks tõi ta konkursi paeteemaliste lugude saamiseks, samuti mängude leidmiseks, mida saab paekiviga mängida.

Lisaks on plaanis korraldada fotokonkurss, kus teemaks muidugi paas. Fotokonkurss on samuti lastele ja jagatud kahte erinevasse vanusegruppi.

Pandivere koolide lastel lasti korjata ka erinevaid paetükke, mis paekonverentsi järel ära lihvitati, et näidata, kui erinev on paas, mida väikesel maa-alal leida võib.

Tuli peaks mööda tegevusgruppe liikuma juuni keskpaigani, kui toimuvad Rakvere linna päevad ning selle raames meeste tantsupidu.

Kõik inimesed ja piirkonnad võiksid mõelda, milliseid paega seotud üritusi võiks piirkonnas veel olla. Kui kivi ja tuli liiguvad märtsist juunini mööda Virumaad ringi, siis võiks temaatiline üritus olla vähemalt iga paari nädala tagant.

Ka MTÜ Arenduskoda planeerib oma 2010. aasta tegevustesse üritusi, mis on seotud paeaasta ideedega ja eesmärkidega. Selleks on kavas koos teiste Virumaa LEADER tegevusgruppidega sõlmida esmalt memorandum ja seejärel juba koostöölepe, mille raames lepitakse kokku iga tegevusgrupi panus.

Ülevaate koostas
Heiki Vuntus

Arenduskoja liikmetele toimub inglise keele kursus teemal "Inglise keel LEADER võtmes". Õpetab Liina Uusküla. Foto Heiki Vuntus

MTÜ Arenduskoda liikmed

MTÜs Arenduskoda on 29. oktoobri 2009. a seisuga 43 liiget.

Omavalitsused (6)

Tapa vald, Kadrina vald, Vihula vald, Ambla vald, Kuusalu vald, Loksas linn

Kolmas sektor (23)

MTÜ Käsmu Külaselts, MTÜ Neeruti Selts, MTÜ Sääsküla Huviklubi, MTÜ Kangrumäe Külakultuuri Edendamise Selts, MTÜ Kuusalu Tenniseklubi, MTÜ Loksas Arenduskeskus, MTÜ Kadri-

na Spordiklubi, MTÜ Lehtse Teabekeskus, MTÜ Küngeland, MTÜ AVANTE, MTÜ Käravete Külaselts, MTÜ Loometöö, MTÜ Võhma Seltsimaja, MTÜ Peretugi Keskus, MTÜ Huviklubi Nelson, MTÜ Jeeriko, MTÜ Tapa AIDSi Ennetuskeskuse-Narkonõustamiskeskus, MTÜ Koostöövõrgustik Ehedad Elamused Lahemaal, MTÜ Gilda Kunstilabor, MTÜ Leesi Külaselts, MTÜ Varemete, MTÜ Kadrina Valla Külade Ühendus ja MTÜ Männikumägi

Erasektor (14)

OÜ Kadrina Kommunaal, Viru Vesi AS, OÜ Kuusalu Soojus, OÜ Tanyv, OÜ Rannaliiv, OÜ Arne Metsagrupp, FIE Vello Teor, Jäneda Hobusekasvatuse OÜ, OÜ Nallap (enne FIE Allan Alajärve Loksas Pesumaja), OÜ Rendipark, OÜ Kuivoja Puhkekeskus, OÜ Tuuleoru, FIE Önnela Neidek ja FIE Tiit Pihlak

2010. aastal rakendatakse kõiki LEADER strateegias olevaid meetmeid

Meetme 1.1 raames jagatakse toetust 4 200 000 kr, meetme 1.2 raames jagatakse toetust 1 500 000 kr, meetme 1.3 raames jagatakse toetust 500 000 kr, meetme 1.4 raames jagatakse toetust 400 000 kr, meetme 2.1 raames jagatakse toetust 2 357 000 kr, meetme 2.2 raames jagatakse toetust 950 000 kr ja meetme 2.3 raames jagatakse toetust 600 000 kr.

Kokku on võimalik 2010. aastal taotleda arenduskoja tegevuspiirkonnas tegutsevatel äriettevõtetel (sh FIE-d), kolmanda sektori esindajatel ja kohalikel omavalitsustel LEADER toetust 10 507 000 kr.

Heiki Vuntus,
arenduskoja tegevjuht

Lätis toimunud II Eesti LEADER suveseminaril tutvustas arenduskoja tegemisi tegevjuht Heiki Vuntus. Foto Meeri Klooren

LEADER toetuste taotlemise kolmas voor on lõppenud

30. septembril lõppes arenduskoja LEADER tegevusgrupis projektitaotluste vastuvõtt meetmes 1.2 "Seltsitegevuse, spordi ja kultuuripärandi väärtustamine läbi omalgatusliku tegevuse" ja meetmes 2.3 "Siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö arendamine".

Tähtajaks laekus kokku 42 rahataotlust (kokku 2 412 719 kr). Meetme 1.2 raames oli Arenduskoja eelarves ja-gada selles voorus 659 64 krooni. **Esitati 33 taotlust summas 1 177 256 krooni.** Seega jääb rahuldamata taotlusi vähemalt 517 692 krooni ulatuses.

Meetme 2.3 raames oli Arenduskoja eelarves ette nähtud jagada 657 12 krooni. **Esitati 9 taotlust summas 1 285 462 krooni.** Seega rahuldamata jääb taotlusi vähemalt 628 050 krooni ulatuses.

Meetmesse 1.2 laekus toetuse taotlusi piirkonniti järgmiselt: Ambla vallast 7 (taotluste summa 230 154 kr), Kadrina vallast 5 (taotluste summa 135 168 kr), Kuusalu vallast 10 (taotluste summa 433 264 kr), Loksa linnast 1 (taotluse summa 41 904 kr), Tapa vallast 1 (taotluse summa 48 420 kr) ja Vihula vallast 9 (taotluste summa 288 346 kr). Meetmesse 2.3 laekus toetuse taotlusi piirkonniti järgmiselt: Ambla vallast 1 (taotluse summa

33 031 kr), Kadrina vallast 2 (taotluste summa 294 329 kr), Kuusalu vallast 2 (taotluste summa 262 287 kr), Loksa linnast taotlusi ei laekunud, Tapa vallast 3 (taotluse summa 496 016 kr) ja Vihula vallast 1 (taotluse summa 199 800 kr). Protsentuaalselt kahe meetme peale kokku küsiti raha piirkonniti kõige rohkem Kuusalu vallast (28,2%). Järgnesid Tapa vald (22,1%), Vihula vald (19,8%), Kadrina vald (17,4%), Ambla vald (10,7%) ja Loksa linn (1,7%).

Hindamiskomisjon hindab laekunud projektide vastavust arenduskoja strateegianõuetele nii sisult kui vormilt. Komisjonide ettepanekul koostab arenduskoja juhatus 29. oktoobril pingerea, mille esitab Põllumajandus Registre ja Informatsiooniametile (PRIA). Samas teatakse tulemusd ka taotlejatele. Positiivse tulemuse puhul esitab taotleja oma projekti PRIA-sse, kus omakorda kontrollitakse projekti juriidilist vastavust ja abikõlblikkust Euroopa LEADER nõuetele. Kui ka seal leitakse, et projektiga on kõik korras, teatakse sellest taotlejale ja projekt saab ametlikult "roheline tule".

(Artikkel kirjutatud 2.10.2009)
Heiki Vuntus,
arenduskoja tegevjuht

2010. a LEADER toetuse taotluste voorud:

Meetmete 1.1, 1.2, 1.3 ja 1.4

2010. aasta taotlusvooru raames esitatavate projektide vastuvõtmise viimane kuupäev on 25. jaanuar 2010 (kell 17).

Meetmete 2.1, 2.2 ja 2.3 taotlusvooru raames esitatavate projektide vastuvõtmise viimane kuupäev on 1. märts 2010 (kell 17).

LEADER projektide infopäevad 2010

MTÜ Arenduskoda korraldab LEADER meetmete alusel 2010. a väljakuulutatud projektivoorusid tutvustavad infopäevad järgnevalt:

4. jaanuaril kell 16 Kolga keskkooli väikeses saalis (Kuusalu ja Loksa piirkond)

6. jaanuaril kell 16 Arenduskojas (Tapa ja Ambla piirkond)

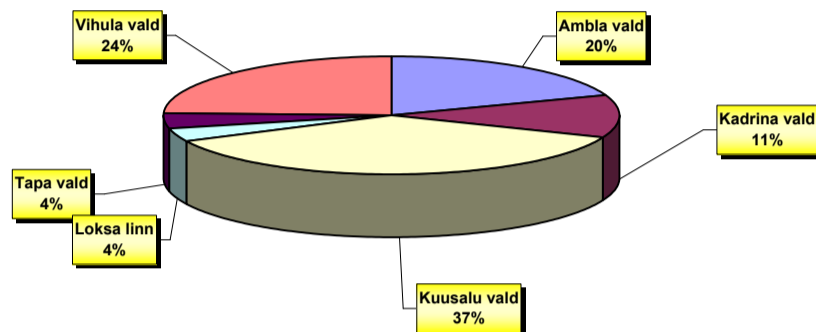
7. jaanuaril kell 16 Kadrina vallamajas (Kadrina piirkond)

8. jaanuaril kell 16 Palmse külastuskeskuses (Vihula piirkond)

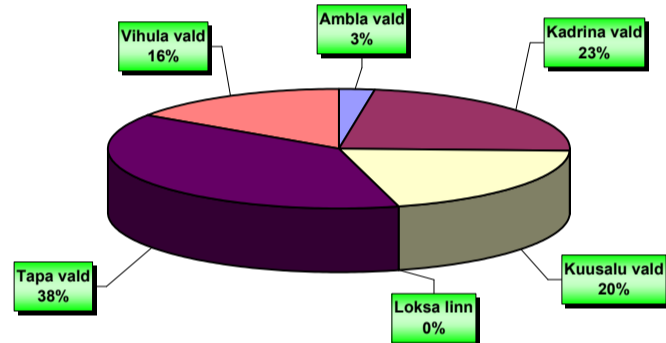
30. septembril 2009 lõppenud projektitaotluste vastuvõtu tulemused

Omavalitsus	Meede 1.2			Meede 2.3			Kokku		
	Taotlusi	Summa	Protsent	Taotlusi	Summa	Protsent	Taotlusi	Summa	Protsent
Ambla vald	7	230 154	19,6%	1	33 031	2,6%	8	263 185	10,7%
Kadrina vald	5	135 168	11,5%	2	294 329	22,9%	7	429 497	17,4%
Kuusalu vald	10	433 264	36,8%	2	262 287	20,4%	12	695 551	28,2%
Loksa linn	1	41 904	3,6%	0	0	0,0%	1	41 904	1,7%
Tapa vald	1	48 420	4,1%	3	496 016	38,6%	4	544 436	22,1%
Vihula vald	9	288 346	24,5%	1	199 800	15,5%	10	488 146	19,8%
Kokku	33	1 177 256	100,0%	9	1 285 463	100,0%	42	2 462 719	100,0%

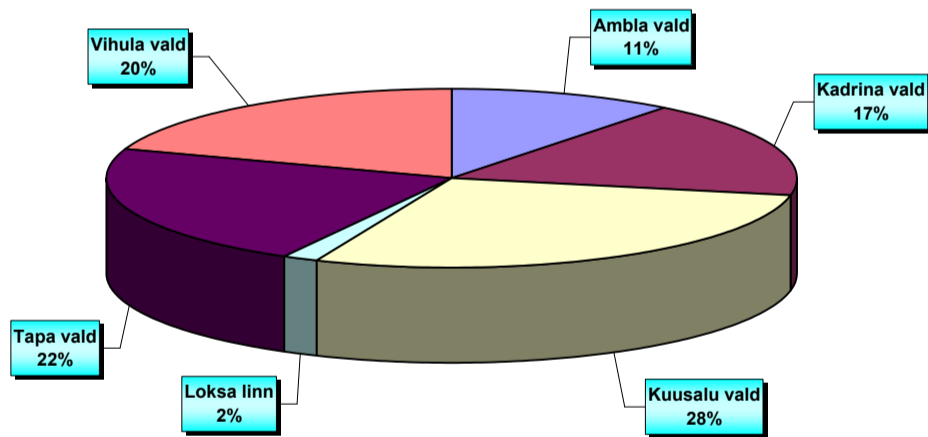
Meetme 1.2 taotlused piirkonniti

Meetme 2.3 taotlused piirkonniti

III projektivooru taotlused (kr) piirkonniti

Arenduskoja LEADER projektitoetuse 2009. a voorude analüüs 29. oktoobri 2009 seis

Taotluse aeg	Meede	Esitatud		Heakskiidetud		Rahastatud (PRIA)		Heakskiidetud %	Rahastatud %
		Kogus	Rahaliselt	Kogus	Rahaliselt	Kogus	Rahaliselt		
16.märts	Meede 1.1	24	5 877 929	24	5 877 929	24	5 872 175	100%	100%
	Meede 1.2	25	962 515	25	962 515	25	962 629	100%	100%
	Kokku	49	6 840 444	49	6 840 444	49	6 834 804		
15.apr	Meede 2.1	16	3 367 401	11	2 368 223	8	1 885 977	69%	73%
	Meede 2.3	8	589 735	6	574 365	6	555 202	75%	100%
	Kokku	24	3 957 136	17	2 942 588	14	2 441 179		
Kevadperiood kokku		73	10 797 580	66	9 783 032	63	9 275 983		
30.sept	Meede 1.2	32	1 191 482	20	656 249			63%	
	Meede 2.3	9	1 284 067	5	600 668			56%	
	Kokku	41	2 475 549	25	1 256 917	0	0		
2009. a kokku		114	13 273 129	91	11 039 949	63	9 275 983		

Meede	Esitatud		Heakskiidetud		Rahastatud (PRIA)		Heakskiidetud %	Rahastatud %
	Kogus	Rahaliselt	Kogus	Rahaliselt	Kogus	Rahaliselt		
Meede 1.1	24	5 877 929	24	5 877 929	24	5 872 175	100%	100%
Meede 1.2	57	2 153 997	45	1 618 764	25	962 629	79%	
Meede 2.1	16	3 367 401	11	2 368 223	8	1 885 977	69%	73%
Meede 2.3	17	1 873 802	11	1 175 033	6	555 202	65%	
Kokku	114	13 273 129	91	11 039 949	63	9 275 983		

MTÜ ARENDUSKODA juhatuse protokoll nr 17

29. oktoober 2009

Otsus nr 1

Otsustati meetme 1.2 teises voorus

Rahuldada pingereas kohtadel 1.–4., 6.–18. ja 20 kohal olevate projektide taotlused täies mahus. **Rahuldada pingereas** 5. kohal oleva MTÜ Tammiku Talumuuseumi projekt “Raamatu Roosna küla ajaloo koostamine” osaliselt, tehes taotlejale ettepaneku trükise trükkimisega seotud kulud (materjalide viime trükikotta Põltsamaale 594 kr ja raamatu materjalide trükieelne ettevalmistus (trükikojas Vali Press) 24 624 kr) summas 25 878 kr taotleda järgmises taotlusvoorus jätkuvalt projektina eelnimetatud projektile. Taotlus oli 49 993 kr, ettepanek rahuldada 24 115 kr ulatuses. **Rahuldada pingereas** 19. kohal oleva Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kiriku Loxsa Kroon-

linna Püha Joanni Koguduse projekti “Eesti Õigeusu Kiriku Loxsa Kroonlinna Püha Joanni Koguduse Juures Tegutseva Pühapäevakooli Õppereis Sankt-Peterburgi” osaliselt, jättes rahuldamata taotluse eelarves järgmised tegevused: Mariinski teatri külastus 5000 kr ja töötasu õpetajale 2000 kr. Taotlus oli 41 904 kr, ettepanek rahuldada 34 904 kr ulatuses. **Jätta rahuldamata** 21.–30. ja 32.–33. kohal olevate projektide taotlused, kuna hindamiskriteeriumide kohaselt ei kuulu rahastamisele projektid, mis saavad alla 50 % võimalikest punktidest (alla 5 pn 10st võimalikust): Kuusalu Matkaseltsing “27. Kuusalu-Aegviidu suusamatk” (4,99 pn 10st võimalikust); MTÜ Sääsküla Külaselts “Ühisseminar: Küla avaliku ruumi kujundamise põhimõtted” (4,96 pn 10st võimalikust);

MTÜ Kiiu Arendus “Kiiu jaanituli” (4,96 pn 10st võimalikust); MTÜ Avatud Noorte Foorum “Kadrina kihelkonna traditsiooniliste värvimustrite kudumine kangastelgedel” (4,91 pn 10st võimalikust);

MTÜ Spordiklubi Presidendirada “Presidendimatka korraldamine” (4,91 pn 10st võimalikust); MTÜ Aita Naabrit “Külateater tuleb külla” (4,90 pn 10st võimalikust);

MTÜ Eesti Pärimusmeditsiini Ühing “Eesti pärimusmeditsiini päevad” (4,84 pn 10st võimalikust);

MTÜ Ökokratt “Võsu muusikapäevad 2010 – “Keskkonnatalk 2009 – uuskasutus on säästlik!” (4,83 pn 10st võimalikust);

MTÜ Huviklubi Cadencia “Õpetajate XII vabariiklik tantsumatka” (4,69 pn 10st võimalikust);

MTÜ Võsu Rannaklubi

“Seltskonnatantsu põhi- ja jätkukursus Võsu rannaklubis” (4,31 pn 10st võimalikust);

MTÜ Võsu karateklubi WADOKAN “Idamaade võistluskunstide teabepäev Võsul” (3,93 pn 10st võimalikust);

MTÜ Nõmme Matkaklubi “Saalihoki inventar” (3,43 pn 10st võimalikust).

Jätta kinnitamata pingereas 31. kohal oleva MTÜ Kõiki Ühendav Ühenduse projekti „Eneseareng läbi kogukonna arengu“ hindamistulemus (aluseks taotleja avaldus).

Otsus nr 2

Otsustati meetme 2.3 teises voorus

Rahuldada pingereas kohtadel 1.–5. kohal olevate projektide taotlused täies mahus.

Jätta rahuldamata 6.–9. kohal olevate projektide taotlu-

sed, kuna hindamiskriteeriumide kohaselt ei kuulu rahastamisele projektid, mis saavad alla 50 % võimalikest punktidest (alla 5 pn 10st võimalikust);

Kolga-Kuusalu Laujate Seltsing “Põhja- ja Baltimaade koorifestivalil osalemine” (4,83 pn 10st võimalikust);

MTÜ Klubi Eesti Karavan “Eesti Karavani turismitoote arendamine läbi rahvusvaheliste kogemuste” (4,64 pn 10st võimalikust);

Kadrina kiriku orel SA “Rahvusvaheline koolitusnädal teemal “Kadrina kiriku orel innovatiivse restaureerimisprojekti kui võimaliku pilootprojekti tutvustamine” (4,17 pn 10st võimalikust);

MTÜ Tapa AIDSi Ennetuskeskus-Narkonõustamiskeskus Õppereisi korraldamine alternatiivsete meetodite leidmiseks uimastitevastases võitluses (3,13 pn 10st võimalikust)

Meetme 2.3 teise taotlusvooru laekunud projektide pingerida

Koht pingereas	Nimi	Taotleja	Punkte	Taotletud toetus	Eraldatud toetus	Kogumaksumus
1.	MTÜ Arenduskoja innovatsioonireis Saksamaa-Luksemburg-Prantsusmaa	MTÜ Arenduskoda	6,73	200 000	200 000	232 500
2.	Säästva turismi koostöövõrgustiku Ehedad Elamused Lahemaal ühisturunduse ja koostöövõrgustiku arendus Lahemaa piirkonnas ja koostöö käivitamine Soome Kymenlaakso piirkonnaga	MTÜ Koostöövõrgustik Ehedad Elamused Lahemaal	5,44	94 329	94 329	104 810
3.	Klastripõhiste ettevõtlusvõrgustike tegevuste koostöö ja arendamisvõimalused internetis	MTÜ Kohaliku Arenduse Tugistruktuur	5,37	154 630	154 630	171 811
4.	Soome metsakultuuri tutvustajate vastuvõtt	MTÜ Ambla Metsaühistu	5,04	33 031	33 031	36 701
5.	Ökoturismi õppereis	Looduslähedase Eluviisi Seltsing	5,03	118 678	118 678	131 866
6.	Põhja- ja Baltimaade koorifestivalil osalemine	Kolga-Kuusalu Laujate Seltsing	4,83	143 609	0	159 566
7.	Eesti Karavani turismitoote arendamine läbi rahvusvaheliste kogemuste	MTÜ Klubi Eesti Karavan	4,64	199 800	0	222 000
8.	Rahvusvaheline koolitusnädal teemal “Kadrina kiriku orel innovatiivse restaureerimisprojekti kui võimaliku pilootprojekti tutvustamine”	Kadrina kiriku orel SA	4,17	200 000	0	222 222
9.	Õppereisi korraldamine alternatiivsete meetodite leidmiseks uimastitevastases võitluses	MTÜ Tapa AIDSi Ennetuskeskus-Narkonõustamiskeskus	3,13	139 990	0	155 545
	Kokku			1 284 067	600 668	1 437 021

Projektide kogumaksumus 1 437 921 kr
Projektide toetuse taotlus 1 284 067 kr
Eraldatud toetus 600 668 kr

Meetme 1.2 teise taotlusvooru laekunud projektide pingerida

Koht pingereas	Nimi	Taotleja	Punkte	Taotletud toetus	Eraldatud toetus	Kogumaksumus
1.	Kogupere laupäevad Kolgaküla rahvamajas	MTÜ Kolgaküla Selts	7,10	50 000	50 000	55 556
2.	III Ambla Kihelkonnapäevad	MTÜ Ambla Haridusselts	6,74	49 764	49 764	63 800
3.	Rahvuslikel traditsioonidel käsitöö- ja kunsti õpitoad ja käsitöönäitus	MTÜ Lahemaa Rakenduslik Loovuskool	6,51	18 490	18 490	23 112
4.	Juminda küla raamat	MTÜ Juminda Külaselts	6,51	50 000	50 000	68 700
5.	Raamatu Roosna küla ajaloost koostamine	MTÜ Tammiku Talumuuseum	6,49	49 993	24 115	55 548
6.	Kolga Karap 2010	Mittetulundusühing Õnne Maja	6,47	49 770	49 770	55 300
7.	Külaelu jäädvustamine helis ja pildis	MTÜ Vihula Selts	6,43	17 300	17 300	19 224
8.	Roosna-Tammiku Külaseltsi talgud	MTÜ Roosna-Tammiku külaselts	6,34	26 445	26 445	29 384
9.	Klubi Vokiratas juubelihooaeg	Ambla vallavalitsus	6,25	31 095	31 095	34 550
10.	Läsna teatريفestivali korraldamine	MTÜ Läsna Rahvamaja	6,21	17 496	17 496	19 836
11.	Roosna-Tammiku Külaseltsi õppereisid	MTÜ Roosna-Tammiku külaselts	6,01	10 300	10 300	11 454
12.	Harrastusteatri õppeprogramm	MTÜ Aravete kultuuri- ja huviselts	5,97	48 924	48 924	54 360
13.	Rattaga külla 2010	Kuusalu Matkaseltsing	5,83	35 888	35 888	40 088
14.	Õpime rattaretkel tundma naaberpiirkonda	MTÜ Neeruti Selts	5,68	12 250	12 250	13 950
15.	Salmistu küla 555 juubeli tähistamine	MTÜ Salmistu Külaselts	5,64	49 860	49 860	55 400
16.	Võsu 500 juubelinädala tähistamine 12-18. juuli 2010	Vihula vallavalitsus	5,57	50 000	50 000	109 500
17.	Eesti kirjandus ja rahvuslik käsitöö – Kadrina piirkonna maainimese igapäevaellu!	MTÜ Kadrina Kirjandusklubi	5,47	11 981	11 981	13 312
18.	Vergi kalurielu	MTÜ Vergiranna Selts	5,47	20 192	20 192	22 436
19.	Eesti Õigeusu Kiriku Loksa Kroonlinna Püha Joanni Koguduse Juures Tegutseva Pühapäevakooli Õppereis Sankt-Peterburgi	Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kiriku Loksa Kroonlinna Püha Joanni Kogudus	5,29	41 904	34 904	46 560
20.	Martsipanikino	MTÜ Külakino	5,03	47 475	47 475	52 750
21.	27. Kuusalu-Aegviidu suuamtk	Kuusalu Matkaseltsing	4,99	10 846	0	12 096
22.	Ühisseminar: Küla avaliku ruumi kujundamise põhimõtted	MTÜ Sääsküla Külaselts	4,96	23 508	0	26 120
23.	Kiiu jaanituli	MTÜ Kiiu Arendus	4,96	49 989	0	55 543
24.	Kadrina kihelkonna traditsiooniliste värvimustrite kudumine kangastelgedel	MTÜ Avatud Noorte Foorum	4,91	43 927	0	48 808
25.	Presidendimatka korraldamine	MTÜ Spordiklubi Presidendirada	4,91	48 420	0	53 800
26.	Külateater tuleb külla	MTÜ Aita Naabrit	4,90	49 292	0	56 292
27.	Eesti pärimusmeditsiini päevad	MtÜ Eesti Pärimusmeditsiini Ühing	4,84	50 000	0	63 000
28.	Võsu muusikapäevad 2010 – „keskkonnatelk 2009 – uuskasutus on säästlik!“	MTÜ Ökokratt	4,83	49 482	0	54 980
29.	Õpetajate XII vabariiklik tantsufestival	MTÜ Huviklubi Cadencia	4,69	49 514	0	65 150
30.	Seltskonnatantsu põhi- ja jätkukursus Võsu rannaklubis	MTÜ Võsu Rannaklubi	4,31	19 200	0	24 000
31.	Idamaade võistluskunstide teabepäev Võsul	MTÜ Võsu karateklubi WADOKAN	3,93	19 384	0	21 538
32.	Saalihoki inventar	MTÜ Nõmme Matkaklubi	3,43	44 993	0	49 992
	Kokku			1 147 682	656 249	1 376 139

Projektide kogumaksumus 1 376 139 kr
 Projektide toetuse taotlus 1 147 682kr
 Eraldatud toetus 656 249 kr

Arenduskoja õppereisil Iirimaa

MTÜ Arenduskoda korraldas LEADER tegevuste raames 5.–13. oktoobril õppereisi Iiri Vabariiki eesmärgiga tutvuda sealsete LEADER tegevuste ja kogemustega. Reisil osales igast Arenduskoja piirkonna omavalitsusest (Ambla, Kadrina, Kuusalu, Tapa ja Vihula vald ning Loksa linn) kaks esindajat, kaks Arenduskoja esindajat ning tõlk.

Külastasime õppereisil Iiri Vabariigi kaguosa, mille kohta turistidele mõeldud reisiteatmikus öeldakse järgmist: kui mujal Iirimaa sajab üle päeva, siis kaguosas ei saja kolmel päeval neljast. Oma reisil saime tõepoolest nii vihma kui päikest ja väga sõbraliku vastuvõtu osaliseks.

Reisikava oli tihe: külastasime kokku ligi paarikümmend LEADER programmiga seotud objekti, enamus neist saanud LEADERi toetust. Nende hulgas olid näiteks muuseumid/pärimuskeskused, kaks piimatootjat-talupidajat (kellest üks tootis jäätist ja teine juustu), külamaja-sportihooned, turismitalu, kohaliku toidu restoran-kauplus, matkarajad, aga ka näiteks ehitusjärgus olev 150 elumajale planeeritud ökoküla.

LEADER-programmi rakendamine Iiri Vabariigis

Põhjalikuma ülevaate Iirimaa LEADER ajaloost andis meie vastuvõtja, Tipperary Instituudis töötav Iiri Maaeluvõrgustiku koordinaator ja projektijuht Paul Keating, kes on varem olnud ka paljude LEADER tegevustega seotud ning seetõttu teemaga hästi kursis. Temalt saime teada, et juba 1946. aastal oli Iirimaa olemas maainimeste organisatsioon, mis oli põhimõtetelt väga sarnane tänasele LEADERile – olulised olid kogukonna organiseerimine, ühiste plaanide koostamine, ettevõtete asutamine jms. Paul näitas meile selle organisatsiooni kunagist käsiraamatut, rõhutades, et Iiri maainimesed teavad, et kui tahetakse midagi teha, siis ei saa loota valitsusele, peab ise ühiselt tegutsema.

Pauli Keatingi sõnul oli sel ajal, kui Euroopa Liit asus LEADER-maaeluprogrammi välja töötama, Euroopa komisjoni põllumajandusvolinik iirlane Ray MacSharry (ja selle üle on iirlased väga uhked!) – seega oligi võetud aluseks kunagine Iiri maainimeste organisatsioon. LEADER alustas Iiri Vabariigis 1991. aastal pilootprogrammiga, kuhu kuulus 12 tegevusgruppi. Järgmiste programmiperioodidega on tegevusgruppide arv aina kasvanud ja LEADER+ (aastatel 2000–2006) kattis juba kogu maa. Praegu on neil 36 tegevusgruppi (Eestis 26).

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) teine, maaelu arengu sammas sisaldab nelja põhisuunda ehk nn telge: 1. konkurentsivõime, 2. keskkond ja maakasutus, 3. majanduslik mitmekesisus ja elukvaliteet ning 4. LEADER-tegevused (eel-misi läbiv ehk nn horisontaalne telg). Iiri Vabariik on valinud oma maaelu arengukava rakendamisel sellise tee, et LEADER-

lähenedamine ei ole allutatud teistele telgedele, vaid ongi ühendatud 3. teljega. Seega kõiki maapiirkondade majandusliku mitmekesistamise ja elukvaliteedi parandamise meetmeid rakendatakse läbi LEADERi. Maaelu arengukava täitmise eest on vastutav põllumajandusministeerium, kes on aga maaelu arengukava 3. ja 4. telje (sh LEADER programmi) delegerinud maapiirkondade arengu ministeeriumile. Projektidele lõpliku heakskiidu annabki ministeerium, ministeeriumi üksus (sealsed inspektorid) teostab ka kontrolli (meil teeb seda PRIA).

LEADER tegevusgrupid on Iirimaa oma juriidiliselt vormilt piiratud vastutusega äriühingud, kasumit mittetaotlevad (nagu meil MTÜd), valitsusest ja omavalitsusest sõltumatud, kuigi omavalitsus on igas grupis esindatud. Saime teada, et Iirimaa on juriidilised isikud valitsusasutused; ühistud (*co-op*), eraettevõtted (*limited company*). LEADER tegevusgrupid on praegu ainult eraettevõtteid (varem olid ka ühistud) – aga sellised, millest omanikud ei saa raha välja võtta ega kasumit jaotada (ka meil on kõik tegevusgrupid MTÜd). Iirimaa LEADER gruppides on juhatuse liikmed osanikud osalusega 1 euro – nad on piiratud vastutusega, piiratud lubadustega, mitte rahaga, nagu Paul Keating meile seletas.

Maapiirkondades etendab LEADER väga olulist rolli, seda mitte ainult kogukonna ühendamisel ning turismi- ja puhkemaajanduse arendamisel, vaid mõnes piirkonnas juhib näiteks ka kohalikku transporti. LEADERist võivad Iirimaa toetust taotleda kõik, sh eraisikud, va taotlejad suurematest linnadest (Eestis eraisikule LEADERi toetust ei anta). Valitsusasutused ei saa otseselt toetust taotleda, aga saavad kaasrahastada projekte. Omavalitsus on Iiri Vabariigis kogu maakonda hõlmav, külad ja linnad on organiseerunud nn kogukondadeks. Toetus ettevõtlusele on tavaliselt kuni 50%, koolituste puhul kuni 100%, kogukonna projektidele tavaliselt 75%; omaosalust on võimalik näidata mitterahalise tööna (nagu meilgi teatud meetmete puhul).

Paul Keating rõhutas, et iirlaste loomust arvestades (üsna sarnased eestlastele!) on LEADERi puhul oluline tugi, julgustus ja nõuanne, raha on vähem oluline – kui LEADER juba kedagi toetab, see tähendab, et toetab kogukonda, ja siis ei ole kellelgi enam midagi viriseda ega näpuga näidata.

Paul Keatingi õpetussõnad meile: “Õppige sellest, mis Iirimaa on toiminud, aga tehke seda kõike paremini, teile sobivalt. Iirimaa programm on juba pisut väsinud, vajaks uuendamist. Arvestage, et tulevik ei tule ministeeriumist ega Brüsselist – see tuleb teie endi hulgast.”

Üks näide – Laois tegevusgrupp

Kõige esimesena külastasime Laois'i maakonna LEADER te-

Abbeyleix' koduloomuseum on rajatud 10 aastat tagasi vanasse koolimajas.

Seminar Tipperary Instituudis.

gevusgruppi. Selle tegevusgrupi „keha” ehk juriidilise isiku ametlik nimi on: Laois LEADER Rural Development Company (Laois'i LEADER maaelu arengu ettevõte). Tegevusgruppi piirkonna suurus on 1719 km² ja elanikke elab seal 59 tuhat (võrdluseks: Arenduskoja piirkond on 1870 km² ja elanikke 28 tuhat). Rahvastiku tihedus on seal kaks korda suurem kui meil: 32 inimest ruutkilomeetrile (Arenduskoja piirkonnas 15 in/km²). Piirkond asub sisemaal, hõlmab 2,7% Iiri Vabariigi territooriumist. Tegemist on „tõsise” maapiirkonnaga: 70% elanikest elab väljaspool linnu (linnades 30%) ja 20% elanikest töötab ühel või teisel viisil põllumajanduses. Piirkonnast käib palju inimesi igapäevaselt töö pealinnas Dublinis, kuhu on hea rongiühendus.

LEADER tegevuste põhisuunaks on selles tegevusgrupis valitud „Kohalikule toodangule lisandväärtuse andmine” ja

Thoms Baldwin'i piimakarjatalus valmistatakse piimast jäätist, mida said degusteerida ka arenduskoja liikmed.

Fotod Heiki Vuntus

kõrvalsuunaks „Kultuuriliste ja looduslike ressursside parim ära kasutamine”. (Meie Arenduskoja strateegia koostamisel valiti prioriteetseteks suundadeks „Elukeskkonna parandamine” ja „Uute teadmiste ja tehnoloogiate kasutamine, et tõsta maapiirkonna konkurentsivõimet tootmises ja teeninduses”). Nimetatud suundade valik oli tingitud kohalike elanike arvamusest, et piirkonnas on kehva maine ning et ei suudeta väärtustada kohalikku toodangut ega „müüa” kohalikke eeliseid. Seetõttu on ka palju tähelepanu pööratud turustamisele ja vastavale koolitusele.

Laois tegevusgrupi koguelarve käesolevaks perioodiks (2007–2013) on 4,3 miljonit eurot, millest ligi 3,3 miljonit eurot tuleb Euroopa Liidust. Eelmisel perioodil (2000–2006) kasutati 33% toetusteks makstud rahast innovaatilise maaettevõtluse arendamiseks, 24% koolitusteks, 19% põllumajanduse, kalanduse ja metsanduse projektidele, 15% keskkonna (sh sotsiaalse, kultuurilise) arendamiseks, 5% keskkonnasõbralikeks algatusteks ning 4% uuringute ja arendustegevuse läbiviimiseks. Tegevusgrupi juhatuses on 24 liiget, töötajaid on 5, projektide hindamiskomisjon on 9-liikmeline.

Laois tegevusgrupi strateegias on käesoleval perioodil 8 meetet, iga meetme all 3–4 põhitegevust, millele saab toetust taotleda. Huvitavamad, mis silma torkasid, on näiteks „nišiturismi” arendamine, taluturud, talupoodide arendamine, abi kohaliku toodangu väärtustamisele jne.

Turismile ja puhkemajandusele suunatud LEADER-tegevused

Laois tegevusgrupi arendustöötaja Orla Mulligani sõnul asuvad Irimaal turismibürood LEADER büroode juures, kuna LEADER toetab palju turismi- ja puhkemajandust. Varem toetati palju ka majutuskohtade loomist, nüüd on neid juba ülearugi, nii et praegu toetatakse pigem tegevusi. Irimaal on jalutuskäigud ja puhkematkad väga populaarsed, palju matkaradu on rajatud LEADERi abil. Probleemid on seotud eramaomanikega, kelle maadelt läheb üle matkarada, kuna nendega on vaja sõlmida täpsed lepinguid. Nüüd on käivitatud riiklik programm, mille abil toetatakse eramaomanikke, kelle maad on avalikud matkarajad – toetus on mõeldud matkaradade hooldamiseks ja talumiseks. Enamus matkapiirkondade maad on süüri oma, vähem on eramaad. Matkarajad on põhiliselt loodus- ja pereturismiks, valdav on siseturism.

Näiteks Nenagh piirkonnas asuva, 10 aastat tagasi LEADERi toetusega rajatud jõeäärse Sli Eala matkarajaga tutvudes saime teada, et rada kasutavad kohalikud tervisportlased, kalastajad ning turistid (vahekorras 1:1:1). Rada kulgeb üle 13 maaomaniku maade. Ainus probleem on seal seni olnud ühe talupidajaga, kelle pull terroriseeris kõndijaid – probleem lahendati sellega, et talupidajat kohustati oma karjamaa tarastama.

Küllastasime erinevaid muu-

seume/pärimuskeskusi, millest osa on ka nn multifunktsionaalsed kogukonnajärgsed ruumidega. Meeldejääd oli näiteks Abbeyleix' koduloomuuseum (see oli meie esimene küllastatav objekt), mis on rajatud 10 aastat tagasi vanasse koolimajja ning kuulub kohalike kogukonnale. Kuna selles linnakeses asus kunagi vaibavabrik, kus kootud vaibad olid olnud ka Titanicu pardal, siis sellest seosest oligi tehtud oluline kohalik „müügiartikkel”.

Oma ekspositsiooni mitmekülgusega võlus eraomanikule kuuluv kalanduse ja jahinduse muuseum, kus oli LEADERi abil ehitatud uus katus, krohvitud seinad, paigaldatud valgustus ja klaasvitriinid. Huvitav oli ka Nenagh muuseum-pärimuskeskus, mis on rajatud endisesse vanglasse ja kus tõmbenumbriks on kunagised kongid ja sealsamas hukatute lood (viimased surmamõistetud hukati seal 1858. aastal – vennad mõrvasüüdistusega, kuid hiljem tuli välja, et nad olid süütu). Palju on pööratud tähelepanu matkaradade (nüüseses kui kaudses tähenduses) rajamisele: näiteks „toidurada”, „käsitöörada”.

Toidutootmise alustamine LEADER-teotuse abil

Waterfordi tegevusgrupis tutvustati meile kahte head näidet, kuidas LEADERi abil on mitmekesistatud maaettevõtlust, loodud toodangule lisandväärtust, rakendatud innovaatilisi meetodeid ning väärtustatud kohalikku toitu. Talupidajate elu ei ole ka Irimaal meelakkumine. Hoolimata toorpiima hinna madalseisust, on ettevõtlikel talupidajatel võimalusi edukalt hakkama saada: näiteks juustu või jäätist tootes, sealjuures LEADERist nii uuringute, äriplaanide, koolituste kui ka seadmete ja ehitiste jaoks toetust taotledes ja saades.

Esimene küllastatud talu oli Thomas Baldwin'i ja tema isa piimakarjatalu, kus valmistatakse jäätist kaubamärgi Baldwin's all (Baldwin's Farmhouse Ice Cream). Talu peavad isa ja poeg kahekesi. Varem oli talupidaja ainult isa ning toodeti toorpiima, aga 2005. aastal tuli poeg talusse tööle ja asutas jäätisetootmise. Talus on 65 lüpsilehma (meie mõistes väiketalu), piimakarja on peetud juba mitu põlvkonda. Uuendusmeelne ja mitmekülgse hariduse ning praktikaga perepoeg Thomas aga leidis, et toorpiim ei tasu ära ning asus uurima alternatiivseid võimalusi nagu juust jms. Jäätise idee oli ta saanud Hollandist, kus ta käis õppimas piimatööstust. LEADERist sai jäätisetootmise hoone ja sisseseade jaoks toetust. Ettevalmistav töö kestis umbes aasta, juulis 2007 valmis esimene partii oma talu jäätist.

Baldwin's jäätis on 100% naturaalne koorejätis, ilma säilitusaineteta; kogu tooraine on kõrgekvaliteediline: oma talu piimast koor, pastöriseeritud munakollased, suhkur, maasikad (kohapealt), šokolaad ja muud maitseained imporditud, sealjuures parim kvaliteet ja kõik naturaalset. Jäätist toodetakse seitset erinevat sorti (vanilli, šokolaadi,

Arenduskoja reisiseltskond Tipperary Instituudi ees, milles töötav Iiri Maaeluvõrgustiku koordinaator ja projektijuht Paul Keating oli ka kogu reisikava koostaja ja ettevalmistaja.

Arenduskoja delegatsioon tutvumas Sli Eala matkarajaga, mille rajamist rahastas LEADER programm.

Fotod Heiki Vuntus

mee, iirise, maasika jne).

Jäätisetootmises töötab Thomas koos kahe abilisega, varustus-turustus on Thomase enda peal; talu peavad nad isaga kahepeale. Mis puutub jäätise turustamisse, siis Thomase sõnul müüdi toodangut esialgu taluturgudel (Irimaal on sellised turud olemas!), hiljem juba ostsid seda erapoed, restoranid, kohvikud. Jäätist tehakse kuni 250 l päevas, ca 70 päeva tootmist aastas. Jäätist müüakse välja hinnaga 6 eurot (94 krooni) liiter. Thomase sõnul saaks ta toorpiima eest muidu 20–22 eurosent/1 (3,1–3,4 krooni), piimatootmise kulud teeks tasa vähemalt 0,27 eurot/1 (4,2 krooni). Jäätisetootmise masin ei olnud üllatuseks üldse nii väga suur, kuid see-eest pidi olema väga kõrgtehnoloogiline. Olulise osa sisseseadest hõlmasid külmikud.

Thomas Baldwin'i sõnul on tema kui väiketootja eesmärk leida oma turg ja konkureerida suurtootjatega: „Oleks lihtne teha odavat jäätist, aga väiketootjana ei suuda ma tagada suuri koguseid ja odav jäätis ei kataks kulusid. Sellepärast võistlen turu kõrgemas (kallimas) osas ja tahan toota kvaliteetset jää-

tist. Kallimate toodete osas suudan võistelda suurtootjatega.”

Baldwin's jäätis oli tööpoolest väga maitsev (ja rammus). Keda täpsemalt huvitab, võib vaadata ka nende veebilehte www.baldwinsicecream.com.

Teine toidutootja-talupidaja oli Eamonn Lonergans, kes toodab juustu kaubamärgiga Knockanore Irish Farmhouse Cheese. Piimakarjatalu rajas tema isa 1959. aastal 4 lehmaga. Nüüd, alates 1987. aastast toodab Eamonn Lonergans juustu. Tema juustud on saanud mitmesuguseid auhindu, sh ka prestiižikaid Briti juustu kuldmedaleid. Talus on 100 friisi tõugu lüpsilehma. Talujuust tehakse pastöriseerimata piimast, see on poolkõva juust – Cheddarist pisut pehmem ja Goudast pisut kõvem, nagu peremees oma toodangut ise loomustas. Juustu juuretis on pärit Taanist. Irimaal pidi olema ca 50 sorti talujuustu, nähtusena tekkis talujuust umbes 25 aastat tagasi. Eamonn Lonergans on ise ka Iiri talujuustutootjate grupi esimees.

Juustutegu toimub talus kaks korda nädalas, 6000-liitrisel vannis. Kogu oma karja piima ei kasutata juustutootmisel, osa

toorpiima müüakse ka kohalikele ühistule. Toodangust on eriti populaarne tammesuitsu juust, mida suitsutatakse tõelises suitsuahjus (mitte ei kasutata suitsumaitseainet). Toodangut turustatakse taluturgudel, erapoodides, restoranides ja ka Aldi supermarketite ketis. Talujuustutootjate grupp peab turuläbirääkimisi supermarketitega soodsamate tingimuste saamiseks – selleks on grupil palgatud ka marketingijuht. Eamonn Lonergansi sõnul müüb ta talust juustu välja kilohinnaga 8,5 eurot (133 kr), poodides on tema juustu hind ca 20 eurot/kg (312 krooni).

LEADERist saadi toetust juustukoja ehitamiseks ja juustuvalmistamise sisseseadeks, eelnevalt ka tasuvuuringuteks ja juustuvalmistamise alaseks väljaõppeks.

Lisaks kohapeal degusteerimisele oli meil võimalus ka juustu kaasa osta. Kel rohkem huvi, saab täpsemat teavet juustufarmi veebilehelt www.knockanorecheese.com.

Kogukonna jõud

Mida tähendab Irimaal kohalik kogukond – see on küll meile, tänapäeva eestlastele, esialgu raskesti hoomatav. Kogukonna liikmelisust ei mõõdetata ei rahvas-

tikuregistri sissekandega ega liikmelisusega mingis organisatsioonis. Kogukonna moodustavad lihtsalt inimesed, kes ennast ühtse kogukonnana tunnevad ja teadvustavad. Kogukond on Irimaal suur jõud – kogukond on võimeline oma liikmete heaks palju korda saatma, sealjuures oma investeeringuteks ja tegevusteks raha kogudes nii annetuste, loteriide jms kui ka projektitaotluste abil. Palju tehakse vabatahtlikku tööd kogukonnas ja kogukonna heaks.

Külastasime Ballymacarbry küla (Waterfordi maakond), kus kohaliku kogukonna suurus on ca 2000 inimest (meie oludes oleks see suur alevik). Kogukond ehitab endale küla- ja spordimaja, ehitus on veel pooleli. Kahekorruselises hoones on ruumid ringitegevuseks ja kokkusaamiseks, ülakorrusel toad majutuseks ja väike spordisaal mitmesuguste jõumasinatega. Suuri spordisaale olemasoleva hoone külge alles ehitatakse.

Alguse sai külamaja sellest, et kogukond leidis, et neil ei ole oma külas häid sportimise ja kooskäimise võimalusi. Kogukond ostis siis maad ja hakkas oma liikmete annetuste ja mitmesuguste toetuste abil ehitama. Elanike annetustena koguti algkapital ca 70 000 eurot (1,1 miljonit krooni). LEADER toetas külatubade ja majutusruumide osa väljaehitamist; spordisaalide ehitamise toetus tuli spordikapitalilt; Waterfordi maakond toetas hoone sissepääsu ja invaliidi ehitamist. LEADERist on saadud ka arvu arvu klassi jaoks. Kogu hoone ülalpidamiskulud saadakse ruumide rendist. Maja kasutajad on kohalikud klubid, ringid, kogukonna liikmed. Küla- ja spordimajas tehtav töö, sh valve, koristamine, ringide juhendamine jms põhineb kogukonna liikmete vabatahtlikul töö.

Külamajas nähtu oli heaks tõestuseks Paul Keatingi sõnadele, et Iiri maainimesed teavad – kui tahetakse midagi teha, siis ei saa loota valitsusele, peab ise ühiselt tegutsema.

Reisijärgseid mõtteid

Küsisin pärast tagasijõudmist reisikaaslaste arvamust Irimaal nähtu-kuuldu kohta. Olgu siinkohal toodud need arvamused, mis mul õnnestus saada.

Arlet Palmiste (Ambla vald):

„Oluline on lause, mida meile korduvalt öeldi: järgige reegleid, aga oma peaga tuleb ka mõelda. Palju on õppida, kuidas rahvast kaasata, sest Irimaal puudub omaavalitsus meie mõistes, kelle käest kõike nõuda ja kelle kohutuseks igat asja pidada. Kui ise ei tee, siis ei tee keegi. See on meie küla, need on meie lapsed, see on meie tulevik ja kui meie seda üheskoos oma kogukonnas ei kujunda, siis tekibki kaos.

Irimaal puuduvad sellised kultuurimajad nagu meil. Kogu huvitegevus toimub kogukonna- ehk külamajades, mida haldavad kohalikud elanikud ise. Kogu see töö käib vabatahtlikkuse alusel – majahoidjaks käiakse kordamööda, ringe juhendavad need, kes seda on enne oma vanemate käest õppinud. Irimaal puuduvad ka muusikakoolid, kogu muusikaharidus on samuti vabatahtlik ehk põlvst

põlve antakse edasi pillimängu oskust. Kõrgem haridus on küll olemas, kuid sinnani pead jõudma ise. Kõik traditsioonidel toimiv kultuur elab ja areneb. Kõik see tekitab hinge sügava valu, vaadates, kuidas nõukogude kord meie traditsioonid lõhkus ja hävitas ja kui visalt need praegu taastuvad. Kogu kultuurikorraldust on vara anda rahva kätte, sest me pole siin selleks valmis, aga pisitasa peaks see toimuma hakkama.

Lisaks kultuuripoolle on ka majanduslik ettevõtlikkus. Piimahinnad langevad ja talunikud on omadega hädas. Siis leitakse lisaharu (jäätise tootmine, juustu valmistamine) lississetulekute tekitamiseks. Siinjuures ei ole väiketootjad teineteisele konkurendid, vaid panakse seljad kokku, et suurtele ühiselt vastu astuda. Laialt on levinud vastavad võrgustikud, mida meil on siin vähe.

Eestimaal tuleb rohkem teha koostööd ühe piirkonna erinevate tootjate vahel. Samas vaadake enda ümber ja vaadake, mida te saate teha, et elu siin oleks parem, et meie kodu oleks hoitud ja et pere oleks tugev. Asjade veeretamine teiste kaela ja ise käed rüpes virisemine ei vii kahjuks meie elu edasi.”

Ülle Visnapuu (Kadrina vald):

„Mulle meeldis Paul Keatingi näpunäide, kuidas oma idee erinevad etapid võiks vormistada erinevateks projektideks ja taotlema nendeks eraldi toetust. Samas nii jäätis, juust, matkarada, mänguplats (see oli rajatud meie majutuspaiga juurde), toiduprojekt jt kas juba on või vääriksid otse ülevõtmist.

LEADERi väliselt ei väsinud silm Iirimaa maastiku imetlemisest, kaunite väikeste majade vaatamisest ja nakatava iiri muusika kuulamisest.”

Milli Kikkas (Kuusalu vald):

„Mind tabas mitmel kohal äratundmisrõõm, et eestlastel ja iirlastel on väga palju ühist – nii ajalugu vaadates kui ka tänapäeva tegemistes. Meie oleme õnnelikumad, et meie keel on nii hästi säilinud. Neil jälle on selle poolest vedanud, et pole olnud suurtes maailmasõdades kaasatud. Aga inimestena ja suhtumistes/väärtushinnangutes on nad samasugused – maalähedased, traditsioonilised, tasakaalukad, humoorikad.

Kõrva taha panin selle, et kui oled siin maises elus juba mingi arvestatava taseme saavutanud, siis on su kohus ka midagi kogukonnale tagasi anda. Meil öeldakse, et ei ole tasuta lõunaid, aga Irimaal selgus, et on küll. Nägime väga palju vabatahtlikku ehk tasuta tööd ja see on nende jaoks iseenesest võetav, et iga su sammu teiste heaks ei pea keegi kinni maksma. Ja veel – LEADERist rahastatakse vaid selliseid tegevusi, millest on kogukonnale jätkuvalt palju kasu. Öeldi otse välja, et huvi- ja hobitegevuse projektid pole LEADERi jaoks (meie olemas alles algajad ja meil küsitakse raha näiteks mingi kollektiivi ühekordse peo või reisi jaoks).”

Iiona Alla (Tapa vald):

„Ka minu hinnang toimunud Iirimaa reisi ole on äärmiselt positiivne, seda nii LEADER projekte puudutava info põhjal kui ka loo-

LEADER raha kasutamise võimalustega tutvustati huvilisi arenduskoja tegevuspiirkonnast kohalikus öökülas.

Dublini linnaekskursioon algas Mälestuse aia (Garden of Remembrance) külastamisega.

duslikult kauni Iirimaa enda ning meeldiva reisiseltskonna tõttu. Tänu sõnad kõigile! Alljärgnevalt mõned minu mõtted reisi nähtu-kuuldu kohta.

Reisi raames külastatud piirkondade põhjal võib järeldada, et väikeste kogukondade ellujäämise tõenäosus on väga paljuski seotud kohalike elanike aktiivsusega ja sooviga oma kodukandi heaks midagi ära teha. Inimesed on leidlikud ja visad, püüdes ise raskematel aegadel leida erinevatest olukordadest väljapääsu. Kohaliku omavalitsuse tasand on peaaegu olematu ning erinevad ülesanded, näiteks sotsiaalfääris vähekindlustatute toitlustamise või koduõenduse, on võtnud enda kanda grupp inimesi, kes tunnevad vastutust.

LEADERi projektidest saavad rahastuse peamiselt need taotlused, mis sisaldavad endas alternatiivseid tegevusi. Näiteks külastasime kahte piimatootjat, kes arendasid tänu toetustele välja lisaks põhitootmisele ka jäätise- ja juustutootmise.

Veel jäi positiivselt silma see, et terve mõistuse abil on võimalik interpreteerida Euroopa Liidust tulevaid nõudeid, mitte neid piinliku täpsusega jälgida. Külastades piir-

Michael Keating, kes oli meie Iiri-poolseks reisisaatsjaks ja giidiks, andis põhjaliku ülevaate ka Dublinist. Maarja Rossmann (keskel) vahendas räägitu eesti keelde.

Fotod Heiki Vuntus

konna kohaliku koka toitlustuskohata, järeldasin, et Euroopa Liidu ranged nõuded ei ole piiravaks teguriks kogukonna arengul.

Irimaal nähtu andis hea võrdluse selle kohta, kui kaugel olemas on meie oma vabatahtliku tegevusega, seda just üldises mõttes. Ei saa väita, et meil seda ei oleks, oma aktiivteet piirkonnas on täiesti olemas, kuid üldises mõistes vabatahtlikku tööd ei eksisteeri.

Kõiki neid väärtushinnanguid

kavatsen ma edaspidi aluseks võtta LEADER projektide hindamiskomisjoni töös.”

Kogu grupi nimel tänan reisi korraldajaid, meie vastuvõtjaid-võõrustajaid, tõlk Maarjat, kohapealset reisi juhti Michaelit ja kõiki, tänu kellele LEADER õppereis Irimaale nii suurepäraselt teoks sai.

Merike Koov,
LEADER nõustaja,
hindamiskomisjoni liige

MTÜ ARENDUSKOJA STRATEEGIA ALUSEL RAKENDUVAD MEETMED 2010

STRATEEGIA MEED 1.1 Kohaliku elukeskkonna investeringutoetus

Meetme eesmärk

Meetme üldeesmärgiks on kohaliku tervikliku elukeskkonna arendamine. Võtmeküsimuseks on maa- ja piirkonna atraktiivsuse ja elukvaliteedi suurendamine läbi kohaliku omaalgatuse. Meetme rakendamine aitab kaasa maapiirkonna sotsiaalse mahajäämuse ja rahvaarvu vähenemise pidurdamisele.

Spetsiifilised eesmärgid:

- Sotsiaalse infrastruktuuri arendamine.
- Lahenduste leidmine erinevate teenuste, nii avalikud kui elukondlikud teenused kättesaadavuse ja jätkusuutlikkuse parandamiseks.
- Maapiirkonna elukeskkonna säilitamine, taastamine ja parendamine

Toetatavad tegevused ja nende lühikirjeldused:

- Tervise- ja matkaradade rajamine ja korrastamine.
- Spordi- ja mänguväljakute rajamine ja korrastamine.
- Avalike randade, supluskohtade, tiikide, paadi- ja ujumissildade korrastamine (riietuskabiinid, avalikud käimlad, atraktsioonid, infoviidad ja -tahvlid, laudteed jms).
- Külalplatside rajamine ja korrastamine (välilavad, pingid, avalikud käimlad, kiiged, lökkeplatsid, generaatorid, valgustus, prügikastid jms).
- Rahvamajade, külamajade, külakeskuste renoveerimine, korrastamine ja uute funktsioonide lisamisega kaasnevad tegevused (näiteks olemasoleva hoone laiendus uue funktsiooni lisamiseks).
- Avalike alade, sh parkide ja haljasalade rekonstrueerimine ja korrastamine (istikud, muru rajamine, väikevormid (pargipingid, prügikastid jms), kändude juurimine, võsa lõikamine jms).
- Kohaliku tähtsusega muuseumide rajamine ja korrastamine.
- Eelpool nimetatud hoonete ning valdkondadega seonduva sisustuse ja tehniliste vahendite soetamine.

Abikõlblikud kulud:

- Meetme raames jagatakse investeringutoetusi;
- Projekti kontekstis olulise tähtsusega ja mõistlikud kulud;
- Tegevuse või investeeringu käibemaksuta maksumus, kui taotleja on käibemaksukohuslane;
- Tegevuse või investeeringu käibemaksuga maksumus, kui taotleja ei ole käibemaksukohuslane;
- Toetatava objekti tähistamiseks vajalik sümbolika.
- Omanikujärelevalve tegemise maksumus kuni 3% tegevuse või investeeringu maksumusest;
- Kasutatud seadme ostmise on abikõlblik, kui toetust taotleb MTÜ või SA ning kui seadme ostmiseks ei ole saadud toetust riigieelarvest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Seadme hind on uue samalaadse seadme hinnast oluliselt madalam. Seadme eeldatav kasutusiga on vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;
- Abikõlblikud kulud peavad olema põhjendatud, selged, üksikasjalikult kirjeldatud, majanduslikult otstarbekad ja vajalikud tegevuse eesmärgi saavutamiseks. Taotleja tagab kasutatava toetuse otstarbeka ja säästliku kasutamise.

Meetme raames ei toetata:

- vabatahtliku tasustamata töö tegemist;
- maa ja olemasoleva ehitise ostmise ja liisimise kulud;
- käibemaks juhul, kui taotlejal on võimalik taotleda selle tagastamist „Käibemaksuseaduse“ alusel või kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus;
- tolli-, sisseveo- ja muu maks, mida hüvitatakse, taasarveldatakse ja kustutatakse mingil muul moel ning, mis ei moodusta osa Eesti maksusüsteemist või, mis on ebaproportsionaalselt suur kulutus tegevus mis tahes osale;
- sularahamaksud;
- riigilõiv, teenustasu pangatoimingu eest, tagatis- makse, intress ja muu finantsteenusega seotud kulu;
- juriidilise konsultatsiooni ja raamatupidamisteenuse eest tasumiseks tehtud kulud;
- amortisatsioonikulud;
- trahv, finantskaristus ja kohtumenetluse korral menetluskulud;

- kulutused stipendiumile, annetustele ja kingitustele;
- erisoodustuselt „Tulumaksuseaduse“ § 48 lõike 4 mõistes tasutav maks;
- eksperdi või projektijuhi töötasu, sealhulgas sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed, kui ekspert või projektijuht on avalik teenistuja või riigi või kohaliku omavalitsuse hallatava asutuse töötaja, kelle tööülesanded on sarnased toetatava tegevusega;
- sõiduauto või muu mootorsõiduki ostmise kulud, välja arvatud sellise mootorsõiduki, sh rändkaupluseauto ostmise kulud, mille sihtotstarve on tegevusgrupi tegevuspiirkonnas elanikele teenuste osutamine ning kui toetust taotleb ettevõtja;
- kulud, mis on seotud liisingulepingu sõlmimisega, intressidega, kindlustusega jms;
- kohaliku omavalitsusüksuse ülesande asendamiseks tehtud kulud;
- asendusinvesteeringu kulud;
- muud kulud, mis ei ole tegevuse või investeeringuobjektiga otseselt seotud;
- projekti elluviimisega seotud üldkulud, va projektijuhi tasu, sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed;
- projekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu, kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus, ettevõtja, seltsing või kohalik tegevusgrupp, va rahvusvahelise koostööprojekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu;
- investeeringu tegemine ei ole abikõlblik, kui projekti- toetust taotleb seltsing.

Taotlejateks võivad olla:

- mittetulundusühingud (MTÜ) ja sihtasutused (SA);
- kohalikud omavalitsused.

Strateegia meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus

Meedet on vajalik rakendada peamiselt elukvaliteedi suurendamiseks. Senised võimalused maapiirkondades sellelaadseteks tegevusteks on olnud üsna kasinad ja peamiselt just ressursside ebapiisavuse tõttu. Erilist tähelepanu väärib siinkohal 2 teemat: teenuste arendamine ja ajaloo- ning kultuuriväärtuste säilimine. Piirkonna identiteedi suurendamisel on oluline roll oma ajaloo ja traditsioonide väärtustamisel. Otsene seos tuleb välja elukeskkonna parandamise valdkondlikust SWOT-analüüsist. (Strateegias alapeatükk 4.7 Kokkuvõtte tegevusgrupi piirkonna probleemidest ja vajadustest, peatükk 5 strateegilised valikud, 5.2 Prioriteetidid).

Artikli number ning meetme kood

- Põhiteenused majandusele ja maaelanikkonnale, artikkel 56, kood 321
- Maapiirkondade kultuuripärandi säilitamine ja selle kvaliteedi parandamine artikkel 57, kood 323

Taotleja vastab projektitoetuse saamiseks esitatavatele nõuetele, kui:

- ta vastab põllumajandusministri määruses toetuse saamiseks taotlejale sätestatud nõuetele, kui kavandatav tegevus vastab arengukavas toodud meetmetele. Muudel juhtudel peab projektitoetuse taotleja vastama nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 maaelu arengu toetuste kohta sätestatud nõuetele ning riigiabi reeglitest tulenevatele nõuetele;
- ta eristab selgelt oma raamatupidamises projektitoetuse kasutamise seotud kulud ning neid kajastavad kulu- ja maksedokumentidest;
- tal ei ole taotluse esitamise ajal riikliku maksu maksuvõlga või riikliku maksu maksuvõla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksud tasutud ajakava kohaselt;
- ta ei ole saanud ega taotle samal ajal sama tegevuse või investeeringuobjekti kohta toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi;
- ta on saanud varem toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või on saanud muud tagastamatut riigiabi, mis on kuulunud tagasimaksmisele, ja on tagasimaksmisele kuulunud summa tähtajal tagasi makstud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral on tagasimaksud tasutud ettenähtud tähtajal ja summas;
- tema suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole

tehtud pankrotitsust;

- tähtajaliselt asutatud projektitoetuse taotleja puhul ei ole see tähtaeg lühem kui viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;
- taotleja on kohustatud enne projekti hindamiseks esitamist läbima konsultatsiooni MTÜ Arenduskoja juhatuse poolt määratud piirkondliku LEADER nõustaja juures.
- taotleja on kohustatud esitama projekti kuludeklaratsioonid ka MTÜ Arenduskojale projektiseire teostamiseks. Kuludeklaratsiooni esitamata jätmise korral mõjutab see taotleja järgnevate projektide hindamist.

Dokumendid, mida taotleja peab esitama:

- Vormikohane taotlus.
- Projektkirjeldus.
- Seadusjärgse esindusõigusega isiku puhul tema volitusi tõendav volikirj.
- Ärakiri kohaliku tegevusgrupi kinnitusest, välja arvatud juhul, kui projektitoetuse taotleja on kohalik tegevusgrupp ise või kui kinnitus on märgitud projektitoetuse taotluses.
- Hinnapakumised (hea tava kohaselt 3 võrreldavat hinnapakumist investeeringute korral).
- Kui projektitoetuse taotleja on hankija „Riigihangete seaduse“ tähenduses, peab ta hangete läbiviimisel järgima lisaks määrusele „Riigihangete seaduses“ kehtestatud nõudeid.
- Projektitoetuse saaja (MTÜ, SA) esitab kasutatud seadme ostmise korral PRIA-le seadme müüja kinnituskirja selle kohta, et seadme ostmiseks ei ole pakkuja varem saanud toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi.
- Küla või piirkondliku arengukava olemasolu.
- Maa ja vara omandit või pikaajalist kasutusõigust tõendavad dokumendid.
- Investeeringuobjekti avaliku kasutamise kokkulepe kohaliku omavalitsusega (peab kehtima vähemalt 5 aastat peale viimase väljamakse teostamist) ning kohaliku omavalitsuse kooskõlastus taotlusele.
- Vajadusel muud tõendavad dokumendid.
- Taotleja peab esitama MTÜ-le Arenduskoda toetuse taotluse ja projektkirjelduse kahes eksemplaris paber- kandjal (ühe saab tagasi koos kinnituskirja või äraütleva vastusega, teine jääb Arenduskoja arhiivi) ja elektroonselt.

Maksimaalsed toetuse määrad:

- Mittetulundusühingutel, siht-
- asutustel ja kohalikel omavalitsustel kuni 90% lubatud investeeringust.
- Infrastruktuuriinvesteeringute korral (elektrivarustus, veevarustus ja kanalisatsioon, telekommunikatsioon ning teed) toetuse määr kuni 60% abikõlblike kulude maksumusest.

Maksimaalne toetussumma:

- taotleja kohta ei ületa 3 129 320 krooni strateegia- perioodil.
- Maksimaalne toetussumma projekti kohta kuni 500 000 krooni ühes voorus.
- Toetuseks taotletava summa minimaalne suurus on 50 000 krooni.

Taotluste hindamise protseduur:

Taotlusvoor kuulutatakse välja 1 kord aastas. 8 nädalat enne taotluste esitamise tähtaega kuulutatakse voor välja ja teavitatakse piirkonda. Hiljemalt 2 nädalat pärast taotluste pingerea kinnitamist juhatuses esitatakse nimekiri PRIA-sse. Taotlusi hindab selleks otstarbeks moodustatud hindamiskomisjon, kuhu kuulub igast omavalitsusest 1 esindaja ja üks tegevusgrupi esindaja, määratud on ka asendusliikmed. Taotlusi hinnatakse juhatuses kinnitatud hindamiskriteeriumide alusel. Rahuldamisele kuuluvad parimad taotlused. Eelkõige hinnatakse järgmist:

- millisel määral suurendab investeeringuobjekt piirkonna elukvaliteeti ja elukeskkonna atraktiivsust;
- millisel määral on projekti tulemused jätkusuutlikud;
- eelistatud on investeeringud olemasolevatesse objektidesse;
- kuidas on tõestatud objekti mitmekesisus (funktsionaalsus);
- investeeringu suurus kasusaajate kohta (nn. investeeringu efektiivsuse hindamine).

MTÜ ARENDUSKOJA STRATEEGIA ALUSEL RAKENDUVAD MEETMED 2010

STRATEEGIA MEEDE 1.2 Seltsitegevuse, spordi ja kultuuripärandi väärtustamine läbi omaalgatusliku tegevuse

Meetme eesmärk

Meetme üldeesmärgiks on omaalgatuse, aktiivsuse, sotsiaalsete suhete ning koostöö tugevdamine maapiirkonnas. Võtmeküsimuseks on elanikkonna aktiveerimine oma piirkonna elukeskkonna parendamise nimel ning igakülgset soodustada omaalgatuslikke ühistegevusi piirkonna arendamisel. Meetme rakendamine aitab kaasa maapiirkondades sotsiaalsele suhtlemisele ja seeläbi rahvaarvu vähenemise pidurdamisele.

Spetsiifilised eesmärgid:

- Suurendada kogukonna teadlikkust piirkonna traditsioonidest, väärtustest ja omapärast.
- Suurendada läbi erinevate põlvkondade piirkonna väärtuste säilimist (nt. rahvuslik käsitöö, kodu-uurimine jms).
- Arendada kogukondade teadlikkust läbi kogemuste saamise.
- Suurendada kogukondade aktiivsust ja omaalgatust läbi aktiivsete tegevuste (nt talgud, üritused, koolitused, võistlused jms).

Toetatavad tegevused ja nende lühikirjeldused:

- Kohalike ühenduste sisemine tugevdamine ja teadlikkuse suurendamine (koolitus- ja infopäevad, kursused, seminarid jms).
- Kogemuste saamine ja vahetus erinevatelt partneritelt (õppereisid, võistlused, festivalid jms).
- Koduloo uurimine, ajaloo talletamine ja legendide kogumine
- Kohaliku tähtsusega ürituste korraldamine (külapäevad, piirkondlikud üritused jms).
- Heakorratööde ja talgute korraldamine
- Rahvusliku käsitöö propageerimine, käsitöövõtete ja oskuste edasiandmine, näiteks: sepised, käsitöö, rahvariided jne (koolitused, kursused, näitused, üritused jms)
- Rahvaspordi propageerimine (üritused, võistlused jms).

Abikõlblikud kulud:

- projekti kontekstis olulise tähtsusega ja mõistlikud kulud;
- tegevuse või investeeringu käibemaksuta maksumus, kui taotleja on käibemaksukohuslane;
- tegevuse või investeeringu käibemaksuga maksumus, kui taotleja ei ole käibemaksukohuslane;
- toetatava objekti tähistamiseks vajalik sümboolika.
- vabatahtlik töö omafinantseeringu osas (MTÜ-d, SA-d).
- Kasutatud seadme ostmine on abikõlblik, kui toetust taotleb MTÜ või SA ning kui seadme ostmiseks ei ole saadud toetust riigieelarvest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Seadme hind on uue samalaadse seadme hinnast oluliselt madalam. Seadme eeldatav kasutusiga on vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;
- Abikõlblikud kulud peavad olema põhjendatud, selged, üksikasjalikult kirjeldatud, majanduslikult otstarbekad ja vajalikud tegevuse eesmärgi saavutamiseks. Taotleja tagab kasutatava toetuse otstarbeka ja säästliku kasutamise.

Meetme raames ei toetata:

- investeeringutoetusi;
- maa ja olemasoleva ehitise ostmise ja liisimise kulud;
- käibemaks juhul, kui taotlejal on võimalik taotleda selle tagastamist „Käibemaksuseaduse“ alusel või kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus;
- tolli-, sisseveo- ja muu maks, mida hüvitatakse, taasarveldatakse ja kustutatakse mingil muul moel ning, mis ei moodusta osa Eesti maksusüsteemist või, mis on ebaproportsionaalselt suur kulutus tegevus mis tahes osale;
- sularahamaksud;
- riigilõiv, teenustasu pangatoimingu eest, tagatismakse, intress ja muu finantsteenusega seotud kulu;
- juriidilise konsultatsiooni ja raamatupidamisteenuse eest tasumiseks tehtud kulud;
- amortisatsioonikulud;
- trahv, finantskaristus ja kohtumenetluse korral menetluskulud;

- kulutused stipendiumile, annetustele ja kingitustele;
- erisoodustuse „Tulumaksuseaduse“ § 48 lõike 4 mõistes tasutav maks;
- eksperdi või projektijuhi töötasu, sealhulgas sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed, kui ekspert või projektijuht on avalik teenistuja või riigi või kohaliku omavalitsuse hallatava asutuse töötaja, kelle tööülesanded on sarnased toetatava tegevusega;
- kulud, mis on seotud liisingulepingu sõlmimisega, intressidega, kindlustusega jms.;
- kohaliku omavalitsusüksuse ülesande asendamiseks tehtud kulud;
- muud kulud, mis ei ole tegevuse või investeeringu objektiga otseselt seotud;
- projekti elluviimisega seotud üldkulud, va projektijuhi tasu, sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed;
- projekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu, kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus, ettevõtja, seltsing või kohalik tegevusgrupp, va rahvusvahelise koostööprojekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu;

Taotlejateks võivad olla:

- mittetulundusühingud (MTÜ) ja sihtasutused (SA);
- seltsingud;
- kohalikud omavalitsused;
- ettevõtjad.

Strateegia meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus

Meedet on vajalik rakendada peamiselt piirkonna elanike ja kogukondade aktiivsuse suurendamiseks. Senised võimalused maapiirkondades sellelaadseteks tegevusteks on olnud üsna kasinad ja peamiselt just ressursside ebapiisavuse tõttu. Otsene seos tuleb välja elukeskkonna parandamise valdkondlikust SWOT-analüüsist. (*Strateegias alapeatükk 4.7 Kokkuvõtte tegevusgrupi piirkonna probleemidest ja vajadustest, peatükk 5 strateegilised valikud, 5.2 Prioriteetidid*).

Artikli number ning meetme kood

- Külade uuendamine ja arendamine, artikkel 52, kood 322.
- Koolitus ja teavitamine, artikkel 58, kood 331.
- Oskuste omandamine ja elavdamine, et koostada kohaliku arengu strateegia ja seda arendada, 59, kood 341.

Taotleja vastab projektitoetuse saamiseks esitatavatele nõuetele, kui:

- ta vastab põllumajandusministri määruses toetuse saamiseks taotlejale sätestatud nõuetele, kui kavandatav tegevus vastab arengukavas toodud meetmetele. Muudel juhtudel peab projektitoetuse taotleja vastama nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 maaelu arengu toetuste kohta sätestatud nõuetele ning riigiabi reeglist tulenevatele nõuetele;
- ta eristab selgelt oma raamatupidamises projektitoetuse kasutamise seotud kulud ning neid kajastavad kulu- ja maksedokumentid muudest kulu- ja maksedokumentidest;
- tal ei ole taotluse esitamise ajal riikliku maksu maksumõlga või riikliku maksu maksumõla tasumine on ajatatud. Maksuõla tasumise ajatamise korral on maksud tasutud ajakava kohaselt;
- ta ei ole saanud ega taotle samal ajal sama tegevuse või investeeringuobjekti kohta toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi;
- ta on saanud varem toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või on saanud muud tagastamatut riigiabi, mis on kuulunud tagasimaksmisele, ja on tagasimaksmisele kuulunud summa tähtajal tagasi makstud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral on tagasimaksud tasutud ettenähtud tähtajal ja summast;
- tema suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole tehtud pankrotiotsust;
- tähtajaliselt asutatud projektitoetuse taotleja puhul ei ole see tähtaeg lühem kui viis aastat arvates PRIA

poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;

- kohalike omavalitsuste puhul ei tohi projekti tegevused olla seotud Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses toodud kohaliku omavalitsuse põhiülesannetega;
- taotleja on kohustatud enne projekti hindamiseks esitamist läbima konsultatsiooni MTÜ Arenduskoja juhatuse poolt määratud piirkondliku LEADER nõustaja juures.
- taotleja on kohustatud esitama projekti kuludeklaratsioonid ka MTÜ Arenduskojale projektiseire teostamiseks. Kuludeklaratsiooni esitamata jätmise korral mõjutab see taotleja järgnevat projektide hindamist.

Dokumendid, mida taotleja peab esitama:

- Vormikohane taotlus.
- Projektkirjeldus.
- Seadusjärgse esindusõigusega isiku puhul tema volitustõendav volikirj.
- Ärakiri kohaliku tegevusgrupi kinnitusest, välja arvatud juhul, kui projektitoetuse taotleja on kohalik tegevusgrupp ise või kui kinnitus on märgitud projektitoetuse taotlusel.
- Ettevõtjate puhul tegevus- või finantsaruanded eelneva majandustegevuse kohta.
- Hinnapakkumised (hea tava kohaselt 3 võrreldavat hinnapakkumist) või hinnakalkulatsioonid.
- Kui projektitoetuse taotleja on hankija „Riigihangete seaduse“ tähenduses, peab ta hangete läbiviimisel järgima lisaks määrusele „Riigihangete seaduses“ kehtestatud nõudeid.
- Projektitoetuse saaja (MTÜ, SA) esitab kasutatud seadme ostmise korral PRIA-le seadme müüja kinnituskirja selle kohta, et seadme ostmiseks ei ole pakkuja varem saanud toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi.
- Taotleja peab esitama MTÜ-le Arenduskoda toetuse taotluse ja projektkirjelduse kahes eksemplaris paberikandjal (ühe saab tagasi koos kinnituskirja või äraütleva vastusega, teine jääb Arenduskoja arhiivi) ja elektroonselt.

Maksimaalsed toetuse määrad: mittetulundusühingutel, sihtasutustel ja kohalikel omavalitsustel kuni 90% projekti kogumaksumusest, ettevõtjatel kuni 60% projekti kogumaksumusest.

Maksimaalne toetussumma:

- ühe taotleja kohta ei ületa 3 129 320 krooni strateegiaperioodil.
- Aastane toetussumma taotleja kohta ei ületada 200 000 krooni.
- Toetussumma projekti kohta ei ületa 100 000 krooni.
- Toetuseks taotletav minimaalne summa projekti kohta on 10 000 krooni.
- Mittetulundusühingute, sihtasutuste ja seltsingute puhul lubatud omafinantseering 100% mitterahalise panusena.

Taotluste hindamise protseduur:

Aastas kuulutatakse välja kuni kaks taotlusvooru. 8 nädalat enne taotluste esitamise tähtaega kuulutatakse voor välja ja teavitatakse piirkonda. Hiljemalt 2 nädalat pärast taotluste pingerea kinnitamist juhatuses esitatakse nimekirja PRIA-sse. Taotlusi hindab selleks otstarbeks moodustatud hindamiskomisjon, kuhu kuulub igast omavalitsusest 1 esindaja ja üks tegevusgrupi esindaja, määratud on ka asendusliikmed. Taotlusi hinnatakse juhatuses kinnitatud hindamiskriteeriumide alusel. Rahuldamisele kuuluvad parimad taotlused. Eelkõige hinnatakse järgmist:

- millisel määral suurendab projekt piirkonna elanike omaalgatust, aktiivsust ja sotsiaalset suhtlemist;
- millisel määral on taotleja ja projekt jätkusuutlikud;
- kui suur on kasusaajate hulk;
- eelistatud on traditsioonide, piirkonna eripära säilimine tegevuste arendamisel ja ürituste korraldamisel.

MTÜ ARENDUSKOJA STRATEEGIA ALUSEL RAKENDUVAD MEETMED 2010

STRATEEGIA MEEDE 1.3 Erinevate elanikegruppide kaasamise toetus

Meetme eesmärk

Meetme üldeesmärgiks on kohaliku tervikliku elukeskkonna arendamine läbi tegevuste, mis kaasavad tegevuspiirkonnas erinevaid sihtrühmi. Sihtrühmad on noored ja lapsed, eakad ja puuetega inimesed ning muukeelsed. Siinkohal on oluliseks võtmeküsimuseks erinevate sihtgruppide juurde jõudmine kogu tegevuspiirkonnas, nende motiveerimine ja aktiveerimine. Meetme rakendamine aitab kaasa sotsiaalse tõrjutuse vähendamisele, noorte kaasamine muudab piirkonda neile atraktiivsemaks, et leida endale väljund siin ka täisealiseks saamisel. Seeläbi pidurdub ka rahvaarvu vähenemine.

Spetsiifilised eesmärgid:

- Omaalgatuse soodustamine sihtgruppides (noored, eakad, puuetega inimesed, muukeelsed).
- Lahenduste leidmine erinevate teenuste kättesaadavuse ja jätkusuutlikkuse parandamiseks.
- Sotsiaalse tõrjutuse vähendamine.

Toetatavad tegevused ja nende lühikirjeldused:

- Omaalgatuslikud kaasamise projektid (koolitused, infopäevad, üritused, õppereisid jms.)
- Töö- ja puhkelaagrite korraldamine
- Klubilise tegevuse toetamine
- Integratsiooni projektid
- MTÜ Arenduskoda arendustegevused (peamiselt nõustamisteenuse arendamine sihtgruppide kaasamiseks, initsiatiivivate inimeste ühendamine, motiveerimine ja rakendamine jms).

Abikõlblikud kulud:

- projekti kontekstis olulise tähtsusega ja mõistlikud kulud;
- tegevuse või investeeringu käibemaksuta maksumus, kui taotleja on käibemaksukohuslane;
- tegevuse või investeeringu käibemaksuga maksumus, kui taotleja ei ole käibemaksukohuslane;
- toetatava objekti tähistamiseks vajalik sümbolika.
- Kasutatava seadme ostmise on abikõlblik, kui toetust taotleb MTÜ või SA ning kui seadme ostmiseks ei ole saadud toetust riigieelarvest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Seadme hind on uue samalaadse seadme hinnast oluliselt madalam. Seadme eeldatav kasutusiga on vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;
- Abikõlblikud kulud peavad olema põhjendatud, selged, üksikasjalikult kirjeldatud, majanduslikult otstarbekad ja vajalikud tegevuse eesmärgi saavutamiseks. Taotleja tagab kasutatava toetuse otstarbeka ja säästliku kasutamise.

Meetme raames ei toetata:

- investeeringutoetusi;
- maa ja olemasoleva ehitise ostmise ja liisimise kulud;
- käibemaks juhul, kui taotlejal on võimalik taotleda selle tagastamist „Käibemaksuseaduse“ alusel või kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus;
- tolli-, sisseveo- ja muu maks, mida hüvitatakse, taasarveldatakse ja kustutatakse mingil muul moel ning, mis ei moodusta osa Eesti maksusüsteemist või, mis on ebaproportsionaalselt suur kulutus tegevus mis tahes osale;
- sularahamaksud;
- riigilõiv, teenustasu pangatoimingu eest, tagatismaks, intress ja muu finantsteenusega seotud kulu;
- juriidilise konsultatsiooni ja raamatupidamisteenuse eest tasumiseks tehtud kulud;
- amortisatsioonikulud;
- trahv, finantskaristus ja kohtumenetluse korral menetluskulud;
- kulutused stipendiumile, annetustele ja kingitustele;
- erisoodustuselt „Tulumaksuseaduse“ § 48 lõike 4 mõistes tasutatav maks;
- eksperdi või projektijuhi töötasu, sealhulgas sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni

ja töötuskindlustusmaksed, kui ekspert või projektijuht on avalik teenistuja või riigi või kohaliku omavalitsuse hallatava asutuse töötaja, kelle tööülesanded on sarnased toetatava tegevusega;

- kulud, mis on seotud liisingulepingu sõlmimisega, intressidega, kindlustusega jms.;
- kohaliku omavalitsusüksuse ülesande asendamiseks tehtud kulud;
- asendusinvesteeringu kulud;
- muud kulud, mis ei ole tegevuse või investeeringuobjektiga otseselt seotud;
- projekti elluviimisega seotud üldkulud, va projektijuhi tasu, sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed;
- projekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu, kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus, ettevõtja, seltsing või kohalik tegevusgrupp, va rahvusvahelise koostööprojekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu.

Taotlejateks võivad olla:

- avatud noortekeskused,
- eakate ühendused,
- muukeelsete ühendused,
- puuetega inimeste ühendused,
- MTÜ Arenduskoda,
- MTÜ-d ja SA-d,
- kohalikud omavalitsused,
- seltsingud.

5. Strateegia meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus

Meedet on vajalik rakendada peamiselt piirkonna elanike, kogukondade ja erinevate sihtgruppide (noored, eakad, puuetega inimesed, muukeelne elanikkond) aktiivsuse suurendamiseks. Senised võimalused maapiirkondades sellelaadseteks tegevusteks on olnud üsna kasinad ja peamiselt just ressursside ebapiisavuse tõttu. Otsene seos tuleb välja elukeskkonna parandamise valdkondlikust SWOT-analüüsist. (strateegias alapeatükk 4.7 Kokkuvõtte tegevusgrupi piirkonna probleemidest ja vajadustest, peatükk 5 strateegilised valikud, 5.2 Prioriteetid).

Artikli number ning meetme kood

- Külade uuendamine ja arendamine, artikkel 52, kood 322.
- Oskuste omandamine ja elavdamine, et koostada kohaliku arengu strateegia ja seda arendada, artikkel 59, kood 341

Taotleja vastab projektitoetuse saamiseks esitatavatele nõuetele, kui:

- ta vastab põllumajandusministri määramise toetuse saamiseks taotlejale sätestatud nõuetele, kui kavandatud tegevus vastab arengukavas toodud meetmetele. Muudel juhtudel peab projektitoetuse taotleja vastama nõukogu määramise (EÜ) nr 1698/2005 maaelu arengu toetuste kohta sätestatud nõuetele ning riigiabi reeglite tulenevatele nõuetele;
- ta eristab selgelt oma raamatupidamises projektitoetuse kasutamise seotud kulud ning neid kajastavad kulu- ja maksedokumentid muudest kulu- ja maksedokumentidest;
- tal ei ole taotluse esitamise ajal riikliku maksu maksuvõlga või riikliku maksu maksuvõla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksud tasutud ajakava kohaselt;
- ta ei ole saanud ega taotle samal ajal sama tegevuse või investeeringuobjekti kohta toetust riigieelarvest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi;
- ta on saanud varem toetust riigieelarvest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või on saanud muud tagastamatut riigiabi, mis on kuulunud tagasimaksmisele, ja on tagasimaksmisele kuulunud summa tähtjal tagasi makstud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral on tagasimaksed tasutud ettenähtud tähtjal ja summas;
- tema suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega

ole tehtud pankrotiotsust;

- tähtajaliselt asutatud projektitoetuse taotleja puhul ei ole see tähtaeg lühem kui viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;
- Kohalike omavalitsuste puhul ei tohi projekti tegevused olla seotud Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses toodud kohaliku omavalitsuse põhiülesannetega.
- taotleja on kohustatud enne projekti hindamiseks esitamist läbima konsultatsiooni MTÜ Arenduskoda juhatuse poolt määratud piirkondliku LEADER nõustaja juures.
- taotleja on kohustatud esitama projekti kuludeklaratsioonid ka MTÜ Arenduskodale projektiseire teostamiseks. Kuludeklaratsiooni esitamata jätmise korral mõjutab see taotleja järgnevate projektide hindamist.

Dokumendid, mida taotleja peab esitama:

- Vormi kohane taotlus.
- Projektkirjeldus.
- Seadusjärgse esindusõigusega isiku puhul tema volituse tõendav volikirj.
- Ärakiri kohaliku tegevusgrupi kinnitusest, välja arvatud juhul, kui projektitoetuse taotleja on kohalik tegevusgrupp ise või kui kinnitus on märgitud projektitoetuse taotlusel.
- Hinnapakkumised (hea tava kohaselt 3 võrreldavat hinnapakkumist).
- Kui projektitoetuse taotleja on hankija „Riigihangete seaduse“ tähenduses, peab ta hangete läbiviimisel järgima lisaks määrusele „Riigihangete seaduses“ kehtestatud nõudeid.
- Projektitoetuse saaja (MTÜ, SA) esitab kasutatud seadme ostmise korral PRIA-le seadme müüja kinnituskirja selle kohta, et seadme ostmiseks ei ole pakkuja varem saanud toetust riigieelarvest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi
- Vajadusel muud tõendavad dokumendid
- Taotleja peab esitama MTÜ-le Arenduskoda toetuse taotluse ja projektkirjelduse kahes eksemplaris paberandjal (ühe saab tagasi koos kinnituskirja või äraütleva vastusega, teine jääb Arenduskoda arhiivi) ja elektroonselt.

Maksimaalsed toetuse määrad: Mittetulundusühingud, sihtasutused ja kohalikud omavalitsused kuni 90% projekti kogumaksumusest.

Maksimaalne toetussumma: ühe taotleja kohta ei ületa 3 129 320 krooni strateegiaperioodil.

- Aastane toetussumma taotleja kohta ei tohi ületada 100 000 krooni.
- Maksimaalne toetussumma ühel projektil 50 000 krooni.
- Minimaalne toetussumma ühel projektil 10 000 krooni.

Taotluste hindamise protseduur:

Kuulutatakse välja aastas kuni 2 taotlusvooru. 8 nädalat enne kuulutatakse voor välja ja teavitatakse piirkonda. Hiljemalt 2 nädalat pärast taotluste pingerea kinnitamist juhatuses esitatakse nimekirja PRIA-sse. Taotlusi hindab selleks otstarbeks moodustatud hindamiskomisjon, kuhu kuulub igast omavalitsusest 1 esindaja ja üks tegevusgrupi esindaja, määratud on ka asendusliikmed. Taotlusi hinnatakse juhatuses kinnitatud hindamiskriteeriumide alusel. Rahuldamisele kuuluvad parimad taotlused. Eelkõige hinnatakse järgmist:

- millisel määral suurendab projekt piirkonna elanike omaalgatust, aktiivsust, sotsiaalset suhtlemist ja erinevate sihtgruppide kaasatust;
- millisel määral on taotleja ja projekt jätkusuutlikud;
- kui suur on kasusaajate hulk;
- eelistatud on sihtgruppide (noored, lapsed, eakad, puuetega inimesed, muukeelsed) poolt esitatavad projektid.

MTÜ ARENDUSKOJA STRATEEGIA ALUSEL RAKENDUVA MEETME 2010

STRATEEGIA MEETME 1.4 Piirkonna maine kujundamise toetus

Meetme eesmärk

Meetme üldeesmärgiks on kohaliku tervikliku elukeskkonna arendamine. Võtmeküsimuseks on tegevuspiirkonna ühtse identiteedi loomine, kuna tegemist on suhteliselt uue piirkonnaga kuigi oma olemuselt on tegemist väga sarnase piirkonnaga. Meetme rakendamine aitab kaasa tegevusgrupi piirkonna tuntuse suurendamisele nii piirkonna elanike, ettevõtjate kui külaliste seas.

Spetsiifilised eesmärgid:

- Tegevuspiirkonna ühise maine kujundamine nii piirkonna siseselt kui ka väljaspool piirkonda.
- Tegevuspiirkonna konkurentsivõime suurendamine.
- Tegevuspiirkonna külalastatavuse suurendamine.

Toetatavad tegevused ja nende lühikirjeldused:

- Kohaliku paikkonda tutvustavate materjalide koostamine ja väljaandmine (trükised, filmid, CD-d, DVD-d jms);
- Teavitustegevused (meedia, reklaam);
- Messidel osalemine;
- Mainekujundustrateegia koostamine ja ideekonkursside korraldamine;
- Piirkonna ühisüritused (partneritega, sh välispartner);
- Piirkonna edulugude tutvustamine.

Abikõlblikud kulud:

- meetme raames jagatakse investeringutoetusi;
- projekti kontekstis olulise tähtsusega ja mõistlikud kulud;
- tegevuse või investeringu käibemaksuta maksumus, kui taotleja on käibemaksukohuslane;
- tegevuse või investeringu käibemaksuga maksumus, kui taotleja ei ole käibemaksukohuslane;
- toetatava objekti tähistamiseks vajalik sümbolika.
- Omanikujärelevalve tegemise maksumus kuni 3% tegevuse või investeringu maksumusest;
- Kasutatud seadme ostmise on abikõlblik, kui toetust taotleb MTÜ või SA ning kui seadme ostmiseks ei ole saadud toetust riigieelarvest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Seadme hind on uue samalaadse seadme hinnast oluliselt madalam. Seadme eeldatav kasutusiga on vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;
- Abikõlblikud kulud peavad olema põhjendatud, selged, üksikasjalikult kirjeldatud, majanduslikult otstarbekad ja vajalikud tegevuse eesmärgi saavutamiseks. Taotleja tagab kasutatava toetuse otstarbeka ja säästliku kasutamise.

Meetme raames ei toetata:

- investeringutoetusi;
- vabatahtliku tasustamata töö tegemist;
- maa ja olemasoleva ehitise ostmise ja liisimise kulud;
- käibemaks juhul, kui taotlejal on võimalik taotleda selle tagastamist „Käibemaksuseaduse“ alusel või kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus;
- tolli-, sisseveo- ja muu maks, mida hüvitatakse, taasarveldatakse ja kustutatakse mingil muul moel ning, mis ei moodusta osa Eesti maksusüsteemist või, mis on ebaproportsionaalselt suur kulutus tegevus mis tahes osale;
- sularahamaksud;
- riigilõiv, teenustasu pangatoimingute eest, tagatismaks, intress ja muu finantsteenusega seotud kulu;
- juriidilise konsultatsiooni ja raamatupidamisteenuse eest tasumiseks tehtud kulud;
- amortisatsioonikulud;
- trahv, finantskaristus ja kohtumenetluse korral menetluskulud;
- kulutused stipendiumile, annetustele ja kingitustele;
- erisoodustusel „Tulumaksuseaduse“ § 48 lõike 4 mõistes tasutav maks;

- eksperdi või projektijuhi töötasu, sealhulgas sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed, kui ekspert või projektijuht on avalik teenistuja või riigi või kohaliku omavalitsuse hallatava asutuse töötaja, kelle tööülesanded on sarnased toetatava tegevusega;
- kulud, mis on seotud liisingulepingu sõlmimisega, intressidega, kindlustusega jms.;
- kohaliku omavalitsusüksuse ülesande asendamiseks tehtud kulud;
- muud kulud, mis ei ole tegevuse või investeringuobjektiga otseselt seotud;
- projekti elluviimisega seotud üldkulud, va projektijuhi tasu, sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed;
- projekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu, kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus, ettevõtja, seltsing või kohalik tegevusgrupp, va rahvusvahelise koostööprojekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu.

Taotlejateks võivad olla:

- mittetulundusühingud (MTÜ) ja sihtasutused (SA), sh kohalik tegevusgrupp;
- ettevõtjate ühendused (turismivaldkonnas tegutsevad);
- kohalikud omavalitsused.

Strateegia meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus

Meedet on vajalik rakendada tegevusgrupi piirkonna ühtse identiteedi loomise eesmärgil nii tegevusgrupi elanike seas kui väljaspool. Senised võimalused maapiirkondades sellelaadseteks tegevusteks on olnud üsna kasinad ja peamiselt just ressursside ebapiisavuse tõttu. Otsene seos tuleb välja valdkondlikest SWOT-analüüsist. (strateegias alapeatükk 4.7 Kokkuvõtte tegevusgrupi piirkonna probleemidest ja vajadustest, peatükk 5 strateegilised valikud, 5.2 Prioriteetid).

Artikli number ning meetme kood

- Turismi soodustamine, artikkel 55, kood 313.
- Külade uuendamine ja arendamine, artikkel 52, kood 322.
- Oskuste omandamine ja elavdamine, et koostada kohaliku arengu strateegia ja seda arendada, artikkel 59, kood 341

Taotleja vastab projektitoetuse saamiseks esitatavatele nõuetele, kui:

- ta vastab põllumajandusministri määruses toetuse saamiseks taotlejale sätestatud nõuetele, kui kavandatud tegevus vastab arengukavas toodud meetmetele. Muudel juhtudel peab projektitoetuse taotleja vastama nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 maaelu arengu toetuste kohta sätestatud nõuetele ning riigiabi reeglitest tulenevatele nõuetele;
- ta eristab selgelt oma raamatupidamises projektitoetuse kasutamise seotud kulud ning neid kajastavad kulu- ja maksedokumentid muudest kulu- ja maksedokumentidest;
- tal ei ole taotluse esitamise ajal riikliku maksu maksuvõlga või riikliku maksu maksuvõla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksud tasutud ajakava kohaselt;
- ta ei ole saanud ega taotle samal ajal sama tegevuse või investeringuobjekti kohta toetust riigieelarvest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi;
- ta on saanud varem toetust riigieelarvest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või on saanud muud tagastamatut riigiabi, mis on kuulunud tagasimaksmisele, ja on tagasimaksmisele kuulunud summa tähtajal tagasi makstud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral on tagasimaksud tasutud ettenähtud tähtajal ja summas;
- tema suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole tehtud pankrotistsust;

- tähtajaliselt asutatud projektitoetuse taotleja puhul ei ole see tähtaeg lühem kui viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;
- kohalike omavalitsuste puhul ei tohi projekti tegevused olla seotud Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses toodud kohaliku omavalitsuse põhiülesannetega.
- taotleja on kohustatud enne projekti hindamiseks esitamist läbima konsultatsiooni MTÜ Arenduskoja juhatuse poolt määratud piirkondliku LEADER nõustaja juures.
- taotleja on kohustatud esitama projekti kuludeklaratsioonid ka MTÜ Arenduskojale projektiseire teostamiseks. Kuludeklaratsiooni esitamata jätmise korral mõjutab see taotleja järgnevate projektide hindamist.

Dokumendid, mida taotleja peab esitama:

- Vormikohane taotlus.
- Projektkirjeldus
- Seadusjärgse esindusõigusega isiku puhul tema volitusi tõendav volikirj.
- Ärakiri kohaliku tegevusgrupi kinnitusest, välja arvatud juhul, kui projektitoetuse taotleja on kohalik tegevusgrupp ise või kui kinnitus on märgitud projektitoetuse taotlusel.
- Hinnapakkumised (hea tava kohaselt 3 võrreldavat hinnapakkumist).
- Kui projektitoetuse taotleja on hankija „Riigihangete seaduse“ tähenduses, peab ta hangete läbiviimisel järgima lisaks määrusele „Riigihangete seaduses“ kehtestatud nõudeid
- Projektitoetuse saaja (MTÜ, SA) esitab kasutatud seadme ostmise korral PRIA-le esitada müüja kinnituskirja selle kohta, et seadme ostmiseks ei ole pakkuja varem saanud toetust riigieelarvest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi.
- Vajadusel muud tõendavad dokumendid;
- Taotleja peab esitama MTÜ-le Arenduskoda toetuse taotluse ja projektkirjelduse kahes eksemplaris paber kandjal (ühe saab tagasi koos kinnituskirja või äraütleva vastusega, teine jääb Arenduskoja arhiivi) ja elektroonselt.

Maksimaalsed toetuse määrad: MTÜ, SA ja KOV kuni 90% projekti kogumaksumusest.

Maksimaalne toetussumma: ühe taotleja kohta ei ületa 3 129 320 krooni strateegiaperioodil.

- Aastane toetusesumma taotleja kohta ei tohi ületada 200 000 krooni.
- Maksimaalne toetussumma projekti kohta kuni 100 000 krooni.
- Toetuseks taotletav minimaalne summa projekti kohta on 10 000 krooni.

Taotluste hindamise protseduur:

Kuulutatakse välja aastas kuni 2 taotlusvoor. 8 nädalat enne kuulutatakse voor välja ja teavitatakse piirkonda. Hiljemalt 2 nädalat pärast taotluste pingerea kinnitamist juhatuses esitatakse nimekiri PRIA-sse. Taotlusi hindab selleks otstarbeks moodustatud hindamiskomisjon, kuhu kuulub igast omavalitsusest 1 esindaja ja üks tegevusgrupi esindaja, määratud on ka asendusliikmed. Taotlusi hinnatakse juhatuses kinnitatud hindamiskriteeriumide alusel. Rahuldamisele kuuluvad parimad taotlused. Eelkõige hinnatakse järgmist:

- millisel määral suurendab projekt piirkonna elanike omaalgatust ja aktiivsust;
- millisel määral on taotleja ja projekt jätkusuutlikud;
- kui suur on kasusaajate hulk või kui suur on loodavate uute kontaktide arv;
- eelistatud on võimalikult suure piirkonna kaasamine tegevuspiirkonnast.

MTÜ ARENDUSKODA STRATEEGIA ALUSEL RAKENDUVA MEETME 2010

STRATEEGIA MEETME 2.1 Ettevõtluse arendamise toetus

Meetme eesmärk

Meetme üldeesmärgiks on tegevusgrupi piirkonna ettevõtluse ja ettevõtluskeskkonna arendamine. Võtmeküsimuseks on maapiirkonnas ettevõtlusaktiivsuse suurendamine ja seeläbi ettevõtluskeskkonna parendamine uute tehnoloogiate, ressursside säästliku kasutamise ning uute teenuste ja toodete rakendamise läbi. Meetme rakendamine aitab kaasa maapiirkondade ettevõtluse mahajäämuse pidurdamisele, töökohtade loomisele ja majanduskeskkonna paindlikumaks muutmisele. Meetme rakendamine aitab kaasa tegevusgrupi piirkonna jätkusuutlikkuse tagamisele.

Spetsiifilised eesmärgid:

- Ettevõtluse arendamine.
- Uute lahenduste leidmine erinevate teenuste ja toodete arendamiseks.
- Maapiirkonna ettevõtluskeskkonna säilitamine, taastamine ja parendamine eelkõige uute tehnoloogiate ja ressursside säästlikku kasutamise läbi.
- Ettevõtlusaktiivsuse tõstmine.
- Uute töökohtade loomine.

Toetatavad tegevused ja nende lühikirjeldused:

- Koolitused (valdkonnad näiteks nagu raamatupidamine, turu-uuringud, seadusandlus, täiend- ja ümberõpe jms).
- Projekteerimine.
- Ettevõtete seadmete kaasajastamine.
- Alternatiivse energia tootmise ja tasuvuse analüüsid.
- Olemasolevate ruumide, ehitiste, infrastruktuuri rajatiste rekonstrueerimine.
- Patenteerimine ja tootearendus.
- Turundus ja reklaami alaste tegevuste teostamine.
- Ettevõtluse mitmekesistamine mittepõllumajandusliku tegevuse suunas (alternatiivsete tegevuste soodustamine), tööstuslikus ja militaaraladel kasutusel olnud maa-alade ja rajatiste kasutusele võtt uutes ettevõtlusele suunatud funktsioonides.
- Keskkonda risustavate hoonete lammutamine.

Abikõlbulikud kulud:

- meetme raames jagatakse investeeringutoetusi;
- projekti kontekstis olulise tähtsusega ja mõistlikud kulud;
- tegevuse või investeeringu käibemaksuta maksumus, kui taotleja on käibemaksukohuslane;
- tegevuse või investeeringu käibemaksuga maksumus, kui taotleja ei ole käibemaksukohuslane;
- toetatava objekti tähistamiseks vajalik sümbolika.
- Omanikujärelevalve tegemise maksumus kuni 3% tegevuse või investeeringu maksumusest;
- Kasutatud seadme ostmise ostmise ostmise, kui toetus taotleb MTÜ või SA ning kui seadme ostmiseks ei ole saadud toetust riigieelarvest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Seadme hind on uue samalaadse seadme hinnast oluliselt madalam. Seadme eeldatav kasutusiga on vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;
- Abikõlbulikud kulud peavad olema põhjendatud, selged, üksikasjalikult kirjeldatud, majanduslikult otstarbekad ja vajalikud tegevuse eesmärgi saavutamiseks. Taotleja tagab kasutatava toetuse otstarbeka ja säästliku kasutamise.

Meetme raames ei toetata:

- vabatahtliku tasustamata töö tegemist;
- maa ja olemasoleva ehitise ostmise ja liisimise kulud;
- käibemaks juhul, kui taotlejal on võimalik taotlelda selle tagastamist „Käibemaksuseaduse“ alusel või kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus;
- tolli-, sisseveo- ja muu maks, mida hüvitatakse, tasarveldatakse ja kustutatakse mingil muul moel ning, mis ei moodusta osa Eesti maksusüsteemist või, mis on eba-proportsionaalselt suur kulutus tegevus mis tahes osale;
- sularahamaksed;
- riigilõiv, teenustas pangatoimingute eest, tagatismakse, intress ja muu finantsteenusega seotud kulu;
- juriidilise konsultatsiooni ja raamatupidamisteenuse eest tasumiseks tehtud kulud;
- amortisatsioonikulud;
- trahv, finantskaristus ja kohtumenetluse korral menetluskulud;
- kulutused stipendiumile, annetustele ja kingitustele;
- erisoodustusel „Tulumaksuseaduse“ § 48 lõike 4

mõistes tasutav maks;

- eksperdi või projektijuhi töötasu, sealhulgas sotsiaalka ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed, kui ekspert või projektijuht on avalik teenistuja või riigi või kohaliku omavalitsuse hallatava asutuse töötaja, kelle tööülesanded on sarnased toetatava tegevusega;
- sõiduauto või muu mootorsõiduki ostmise kulud, välja arvatud sellise mootorsõiduki, sh rändkaupluseauto ostmise kulud, mille sihtotstarve on tegevusgrupi tegevuspiirkonnas elanikele teenuste osutamine ning kui toetust taotleb ettevõtja;
- kulud, mis on seotud liisingulepingu sõlmimisega, intressidega, kindlustusega jms.;
- kohaliku omavalitsusüksuse ülesande asendamiseks tehtud kulud;
- asendusinvesteeringu kulud;
- muud kulud, mis ei ole tegevuse või investeeringuobjektiga otseselt seotud;
- projekti elluviimisega seotud üldkulud, va projektijuhi tasu, sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed;
- projekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu, kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus, ettevõtja, seltsing või kohalik tegevusgrupp, va rahvusvahelise koostööprojekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu.

Taotlejateks võivad olla:

- tegutsevad mikro- ja väikeettevõtjad
- alustavad ettevõtjad
- MTÜ Arenduskoda
- MTÜ-d ja SA-d.

Strateegia meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus

Meedet on vajalik rakendada peamiselt tegevusgrupi piirkonna ettevõtluse arendamise eesmärgil. Senised võimalused maapiirkondades sellelaadseteks tegevusteks on olnud üsna kasinad ja peamiselt just ressursside ebapiisavuse tõttu. Rakendunud ettevõtlustoetused ei soodusta mikro- ja väikeettevõtluse teket. Otsene seos strateegiaga tuleb välja valdkondlikust SWOT-analüüsist. (strateegias alapeatükk 4.7 Kokkuvõtte tegevusgrupi piirkonna probleemidest ja vajadustest, peatükk 5 strateegilised valikud, 5.2 Prioriteedid).

Artikli number ning meetme kood

- Mikroettevõtete rajamis- ja arendamistoetus, artikkel 54, kood 312.
- Mitmekesistamine mittepõllumajandusliku tegevuse suunas, art 53, kood 311
- Turismi soodustamine, artikkel 55, kood 313.
- Koolitus ja teavitamine, artikkel 58, kood 331.

Taotleja vastab projektitoetuse saamiseks esitatavatele nõuetele, kui:

- ta vastab põllumajandusministri määruses toetuse saamiseks taotlejale sätestatud nõuetele, kui kavandatav tegevus vastab arengukavas toodud meetmetele. Muudel juhtudel peab projektitoetuse taotleja vastama nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 maaelu arengu toetuste kohta sätestatud nõuetele ning riigiabi reeglitest tulenevatele nõuetele;
- ta eristab selgelt oma raamatupidamises projektitoetuse kasutamisega seotud kulud ning neid kajastavad kulu- ja maksedokumentid muudest kulu- ja maksedokumentidest;
- tal ei ole taotluse esitamise ajal riikliku maksu maksumõlga või riikliku maksu maksuvõla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksud tasutud ajakava kohaselt;
- ta ei ole saanud ega taotle samal ajal sama tegevuse või investeeringuobjekti kohta toetust riigieelarvest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi;
- ta on saanud varem toetust riigieelarvest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või on saanud muud tagastamatut riigiabi, mis on kuulunud tagasimaksmisele, ja on tagasimaksmisele kuulunud summa tähtajal tagasi makstud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral on tagasimaksed tasutud ettenähtud tähtajal ja summas;
- tema suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole tehtud pankrotitsust;
- tähtajaliselt asutatud projektitoetuse taotleja puhul ei ole see tähtaeg lühem kui viis aastat arvates PRIA poolt

viimase toetusosa väljamaksmisest;

- kohalike omavalitsuste puhul ei tohi projekti tegevused olla seotud Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses toodud kohaliku omavalitsuse põhiülesannetega;
- taotleja on kohustatud enne projekti hindamiseks esitamist läbima konsultatsiooni MTÜ Arenduskoja juhatuse poolt määratud piirkondliku LEADER nõustaja juures.
- taotleja on kohustatud esitama projekti kuludeklaratsioonid ka MTÜ Arenduskojale projektiseire teostamiseks. Kuludeklaratsiooni esitamata jätmise korral mõjutab see taotleja järgnevate projektide hindamist.

Dokumendid, mida taotleja peab esitama:

- Vormikohane taotlus.
- Projektikirjeldus.
- Seadusjärgse esindusõigusega isiku puhul tema volitused töendav volikirj.
- Ärakiri kohaliku tegevusgrupi kinnitusest, välja arvatud juhul, kui projektitoetuse taotleja on kohalik tegevusgrupp ise või kui kinnitus on märgitud projektitoetuse taotlusel.
- Maa ja vara omandit või pikaajalist kasutusõigust töendavad dokumendid.
- Hinnapakkumised (hea tava kohaselt 3 võrreldavat hinnapakkumist).
- Kui projektitoetuse taotleja on hankija „Riigihangete seaduse“ tähenduses, peab ta hangete läbiviimisel järgima lisaks määrusele „Riigihangete seaduses“ kehtestatud nõudeid.
- Projektitoetuse saaja (MTÜ, SA) esitab kasutatud seadme ostmise korral PRIA-le seadme müüja kinnituskirja selle kohta, et seadme ostmiseks ei ole pakkuja varem saanud toetust riigieelarvest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi.
- Äriplaani ettevõtete puhul.
- Ettevõtete puhul tegevus- ja finantsaruanded eelneva majandustegevuse kohta.
- Vajadusel muud tegevusi töendavad või põhjendavad dokumendid.
- Taotleja peab esitama MTÜ-le Arenduskoda toetuse taotluse ja projektikirjelduse kahes eksemplaris paberikandjal (ühe saab tagasi koos kinnituskirja või äraütleva vastusega, teine jääb Arenduskoja arhiivi) ja elektroonselt.

Maksimaalsed toetuse määrad: Kohalikel omavalitsustel ja MTÜ-del ning SA-del kuni 90% lubatud investeeringust, ettevõtjatel kuni 60% lubatud investeeringust.

• Infrastruktuuriinvesteeringute korral (elektrivarustus ja kanalisatsioon, telekommunikatsioon ning teed) toetuse määr kuni 60% abikõlbulike kulude maksumusest.

Maksimaalne toetussumma: ühe taotleja kohta ei ületa 3 129 320 krooni strateegiaperioodil.

- Toetuseks taotletava summa minimaalne suurus on 60 000 krooni.
- Maksimaalne toetussumma projekti kohta kuni 500 000 krooni ühes voores.

Taotluste hindamise protseduur:

Aastas kuulutatakse välja üks taotlusvoor. 8 nädalat enne taotluste esitamise tähtaega kuulutatakse voor välja ja teavitatakse piirkonda. Hiljemalt 2 nädalat pärast taotluste pingerea kinnitamist juhatuses esitatakse nimekirja PRIA-sse. Taotlusi hindab selleks otstarbeks moodustatud hindamiskomisjon, kuhu kuulub igast omavalitsusest 1 esindaja ja üks tegevusgrupi esindaja, määratud on ka asendusliikmed. Komisjoni võib kaasata eksperte. Taotlusi hinnatakse juhatuses kinnitatud hindamiskriteeriumide alusel. Rahuldamisele kuuluvad parimad taotlused. Eelkõige hinnatakse järgmist:

- hinnatakse koolitatavate sihtgruppi, sh tehakse eelistusi noortele, raskustes sattunud ja väikeettevõtjatele;
- hinnatakse koolitusteemade olulisust;
- hinnatakse lektorite taset ja valdkondi;
- eelistatakse ühistegevust;
- eelistatakse uusi töökohti kaasatavate projekte;
- innovatiivsema investeeringu tegemiseks toetust taotlevad ettevõtted;
- eelistatakse olemasolevate objektide uuendamist;
- projekti tegevuste ja investeeringute äriplaani teostatavust.

MTÜ ARENDUSKOJA STRATEEGIA ALUSEL RAKENDUVA MEETME 2010

STRATEEGIA MEEDE 2.2 Ajaloo- ja kultuuripärandi väärtustamise toetus

Meetme eesmärk

Meetme üldeesmärgiks on kohaliku kultuuri- ja ajaloo-pärandi väärtustamine. Võtmeküsimuseks on ajaloo- ja kultuuripärandi objektide atraktiivsuse ja eksponeerimise suurendamine läbi nende parendamise. Meetme rakendamine aitab kaasa tegevusgrupi piirkonna ajaloo- ja kultuuripärandi säilimisele suurendades seeläbi piirkonna atraktiivsust.

Spetsiifilised eesmärgid:

- Piirkondliku ajaloo- ja kultuuripärandi järjepidevuse säilitamine.
- Lahenduste leidmine ajaloo- ja kultuuripärandi objektide kättesaadavuse ja jätkusuutlikkuse parandamiseks.
- Uute teenuste ja toodete rakendamine turismi- ja puhkemajanduse valdkonnas.

Toetatavad tegevused ja nende lühikirjeldused:

- Ajaloo- ja kultuuripärandi objektide korrastamine ning nende juurde kuuluva tugifrastruktuuri rajamine (sh mõisad, rannakülad, kirikud, surnuaiad, muinaslinnused, kohaliku tähtsusega muuseumid jms).
- Sadamate ja lautrikohtade korrastamine.
- Piirkonnale omaste ajalooliste teemaürituste korraldamise toetamine, mis aitavad tugevdada piirkonna identiteedi tekkimist.

Abikõlblikud kulud:

- meetme raames jagatakse investeeringutoetusi;
- projekti kontekstis olulise tähtsusega ja mõistlikud kulud;
- tegevuse või investeeringu käibemaksuta maksumus, kui taotleja on käibemaksukohuslane;
- tegevuse või investeeringu käibemaksuga maksumus, kui taotleja ei ole käibemaksukohuslane;
- toetatava objekti tähistamiseks vajalik sümbolika.
- Omanikujärelevalve tegemise maksumus kuni 3% tegevuse või investeeringu maksumusest;
- Kasutatud seadme ostmine on abikõlblik, kui toetust taotleb MTÜ või SA ning kui seadme ostmiseks ei ole saadud toetust riigieelarvest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Seadme hind on uue samalaadse seadme hinnast oluliselt madalam. Seadme eeldatav kasutusaeg on vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;
- Abikõlblikud kulud peavad olema põhjendatud, selged, üksikasjalikult kirjeldatud, majanduslikult otstarbekad ja vajalikud tegevuse eesmärgi saavutamiseks. Taotleja tagab kasutatava toetuse otstarbekat ja säästlikku kasutamist.

Meetme raames ei toetata:

- vabatahtliku tasustamata töö tegemist;
- maa ja olemasoleva ehitise ostmise ja liisimise kulud;
- käibemaks juhul, kui taotlejal on võimalik taotleda selle tagastamist „Käibemaksuseaduse“ alusel või kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus;
- tolli-, sisseveo- ja muu maks, mida hüvitatakse, tasaarveldatakse ja kustutatakse mingil muul moel ning, mis ei moodusta osa Eesti maksusüsteemist või, mis on ebaproportsionaalselt suur kulutus tegevus mis tahes osale;
- sularahamaksud;
- riigilõiv, teenustasu pangatoimingu eest, tagatismakse, intress ja muu finantsteenusega seotud kulu;
- juriidilise konsultatsiooni ja raamatupidamisteenuse eest tasumiseks tehtud kulud;
- amortisatsioonikulud;
- trahv, finantskaristus ja kohtumenetluse korral menetluskulud;
- kulutused stipendiumile, annetustele ja kingitustele;
- erisoodustuselt „Tulumaksuseaduse“ § 48 lõike 4 mõistes tasutatav maks;
- eksperdi või projektijuhi töötasu, sealhulgas sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed, kui ekspert või projektijuht on avalik teenistuja või riigi või kohaliku omavalitsuse hallatava asutuse töötaja, kelle tööülesanded

on sarnased toetatava tegevusega;

- sõiduauto või muu mootorsõiduki ostmise kulud, välja arvatud sellise mootorsõiduki, sh rändkaupluseauto ostmise kulud, mille sihtotstarve on tegevusgrupi tegevuspiirkonnas elanikele teenuste osutamine ning kui toetust taotleb ettevõtja;
- kulud, mis on seotud liisingulepingu sõlmimisega, intressidega, kindlustusega jms.;
- kohaliku omavalitsusüksuse ülesande asendamiseks tehtud kulud;
- asendusinvesteeringu kulud;
- muud kulud, mis ei ole tegevuse või investeeringu objektiga otseselt seotud;
- projekti elluviimisega seotud üldkulud, va projektijuhi tasu, sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed;
- projekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu, kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus, ettevõtja, seltsing või kohalik tegevusgrupp, va rahvusvahelise koostööprojekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu.

Taotlejateks võivad olla:

- mittetulundusühingud (MTÜ) ja sihtasutused (SA);
- kohalikud omavalitsused,
- ettevõtjad.

Strateegia meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus

Meedet on vajalik rakendada peamiselt tegevusgrupi piirkonna ajaloo- ja kultuuripärandi objektide oluliseks parendamiseks. Senised võimalused maa- ja piirkondades sellelaadseteks tegevusteks on olnud üsna kasinad ja peamiselt just ressursside ebapiisavuse tõttu. Otsene seos tuleb välja strateegia valdkondlikest SWOT-analüüsist. (strateegias alapeatükk 4.7 Kokkuvõtte tegevusgrupi piirkonna probleemidest ja vajadustest, peatükk 5 strateegilised valikud, 5.2 Prioriteetidid).

Artikli number ning meetme kood

- Turismi soodustamine, artikkel 55, kood 313.
- Põhiteenused majandusele ja maaelanikkonnale, artikkel 56, kood 321
- Maapiirkondade kultuuripärandi säilitamine ja selle kvaliteedi parandamine artikkel 57, kood 323

Taotleja vastab projektitoetuse saamiseks esitatavatele nõuetele, kui:

- ta vastab põllumajandusministri määruses toetuse saamiseks taotlejale sätestatud nõuetele, kui kavandatav tegevus vastab arengukavas toodud meetmetele. Muudel juhtudel peab projektitoetuse taotleja vastama nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 maaelu arengu toetuste kohta sätestatud nõuetele ning riigiabi reeglite tulenevatele nõuetele;
- ta eristab selgelt oma raamatupidamises projektitoetuse kasutamise seotud kulud ning neid kajastavad kulu- ja maksedokumentid muudest kulu- ja maksedokumentidest;
- tal ei ole taotluse esitamise ajal riikliku maksu maksuvõlga või riikliku maksu maksuvõla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksud tasutud ajakava kohaselt;
- ta ei ole saanud ega taotle samal ajal sama tegevuse või investeeringuobjekti kohta toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi;
- ta on saanud varem toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või on saanud muud tagastamatut riigiabi, mis on kuulunud tagasimaksmisele, ja on tagasimaksmisele kuulunud summa tähtajal tagasi makstud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral on tagasimaksed tasutud ettenähtud tähtajal ja summas;
- tema suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole tehtud pankrotiotsust;
- tähtajaliselt asutatud projektitoetuse taotleja puhul ei ole see tähtaeg lühem kui viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;
- kohalike omavalitsuste puhul ei tohi projekti tegevused olla seotud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses toodud kohaliku omavalitsuse põhiülesan-

netega

- taotleja on kohustatud enne projekti hindamiseks esitamist läbima konsultatsiooni MTÜ Arenduskoja juhatuse poolt määratud piirkondliku LEADER nõustaja juures.
- taotleja on kohustatud esitama projekti kuludeklaratsioonid ka MTÜ Arenduskojale projektiseire teostamiseks. Kuludeklaratsiooni esitamata jätmise korral mõjutab see taotleja järgnevate projektide hindamist.

Dokumendid, mida taotleja peab esitama:

- Vormi kohane taotlus.
- Projektkirjeldus.
- Seadusjärgse esindusõigusega isiku puhul tema volitusi tõendav volikirj
- Ärakiri kohaliku tegevusgrupi kinnitusest, välja arvatud juhul, kui projektitoetuse taotleja on kohalik tegevusgrupp ise või kui kinnitus on märgitud projektitoetuse taotlusel.
- Hinnapakumised (hea tava kohaselt 3 võrreldavat hinnapakumist).
- Maa ja vara omandit või pikaajalist kasutusõigust tõendavad dokumendid.
- Kui projektitoetuse taotleja on hankija „Riigihangete seaduse“ tähenduses, peab ta hangete läbiviimisel järgima lisaks määrusele „Riigihangete seaduse“ kehtestatud nõudeid.
- Projektitoetuse saaja (MTÜ, SA) esitab kasutatud seadme ostmise korral PRIA-le seadme müüja kinnituskirja selle kohta, et seadme ostmiseks ei ole pakkuja varem saanud toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi.
- Piirkonna arengukava olemasolu.
- Äriplaan ettevõtjatel.
- Vajadusel muud tõendavad dokumendid.
- Taotleja peab esitama MTÜ-le Arenduskoda toetuse taotluse ja projektkirjelduse kahes eksemplaris paber kandjal (ühe saab tagasi koos kinnituskirja või äraütleva vastusega, teine jääb Arenduskoja arhiivi) ja elektroonselt.

Maksimaalsed toetuse määrad:

- mittetulundusühingutel, sihtasutustel, seltsingutel ja kohalikel omavalitsustel kuni 90% projekti kogumaksumusest, ettevõtjatel kuni 60% projekti kogumaksumusest.
- Infrastruktuuriinvesteeringute korral (elektrivarustus, veevarustus ja kanalisatsioon, telekommunikatsioon ning teed) toetuse määr kuni 60% abikõlblike kulude maksumusest.

Maksimaalne toetussumma:

- ühe taotleja kohta ei ületa 3 129 320 krooni strateegiaperioodil.
- Minimaalne toetussumma 30 000 krooni.
- Maksimaalne toetussumma projekti kohta kuni 500 000 krooni ühes voorus.

Taotluste hindamise protseduur:

- Kuulutatakse välja aastas üks taotlusvoor. 8 nädalat enne kuulutatakse voor välja ja teavitatakse piirkonda. Hiljemalt 2 nädalat pärast taotluste pingerea kinnitamist juhatuses esitatakse nimekirja PRIA-sse. Taotlusi hindab selleks otstarbeks moodustatud hindamiskomisjon, kuhu kuulub igast omavalitsusest 1 esindaja ja üks tegevusgrupi esindaja, määratud on ka asendusliikmed. Komisjoni võib kaasata eksperte. Taotlusi hinnatakse juhatuses kinnitatud hindamiskriteeriumide alusel. Rahuldamisele kuuluvad parimad taotlused. Eelkõige hinnatakse järgmist:
- millisel määral on projekt jätkusuutlik ja seotud tegevusvaldkondadega, toote terviklikkus;
- investeeringu suurust kasusaajate kohta (nn. investeeringu efektiivsuse hindamine);
- tegevuste seotus objekti või ürituse ajaloo- ja kultuuriväärtusega;
- loodavate töökohtade arv (investeeringuprojektide korral);
- projekti tegevuste ja investeeringute äriplaan teostatavus.

MTÜ ARENDUSKOJA STRATEEGIA ALUSEL RAKENDUVAD MEETMED 2010

STRATEEGIA MEED 2.3 Siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö arendamine, et tõsta piirkonna konkurentsivõimet tootmises ja teeninduses

Meetme eesmärk

Meetme üldeesmärgiks on tegevuspiirkonna Eesti sisese ja rahvusvahelise koostöö arendamine. Võtmeküsimuseks on kogemuste, uute teadmiste, uute lahenduste jms. saamine ning rakendamine tegevuspiirkonna arendamisel. Meetme rakendamine aitab kaasa tegevuspiirkonna majandusliku ja sotsiaalse mahajäämuse pidurdamisele.

Spetsiifilised eesmärgid:

- Koostöö ja partnerluse arendamine.
- Lahenduste leidmine ja kogemuste saamine erinevate teenuste ja toodete välja arendamiseks.
- Laienenud silmaring ja rahvusvaheline koostöö tagab uute võimaluste tekke maaelu arengus.

Toetatavad tegevused ja nende lühikirjeldused:

- Kogemuste vahetamise reisirid, edulugudega tutvumine jms.
- Messide, konverentside, ettevõtluspäevade, seminaride, konkursside korraldamine ja külastused.
- Väliskülaliste ja partnerite vastuvõtmine.
- Koostöö teadus- ja õppeasutustega (tootearendus, uuringud, analüüsid).
- Ettevõtjate ümarlaid (sektorite ja valdkonna põhised), klasterpõhiste võrgustike tegevuste soodustamine.

Abikõlblikud kulud:

- projekti kontekstis olulise tähtsusega ja mõistlikud kulud;
- tegevuse või investeeringu käibemaksuta maksumus, kui taotleja on käibemaksukohuslane;
- tegevuse või investeeringu käibemaksuga maksumus, kui taotleja ei ole käibemaksukohuslane;
- toetatava objekti tähistamiseks vajalik sümbolika.
- Omanikujärelevalve tegemise maksumus kuni 3% tegevuse või investeeringu maksumusest;
- Kasutatud seadme ostmise on abikõlblik, kui toetust taotleb MTÜ või SA ning kui seadme ostmiseks ei ole saadud toetust riigieelarvest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Seadme hind on uue samalaadse seadme hinnast oluliselt madalam. Seadme eeldatav kasutusiga on vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;
- Abikõlblikud kulud peavad olema põhjendatud, selged, üksikasjalikult kirjeldatud, majanduslikult otstarbekad ja vajalikud tegevuse eesmärgi saavutamiseks. Taotleja tagab kasutatava toetuse otstarbeka ja säästliku kasutamise.

Meetme raames ei toetata:

- investeeringutoetusi;
- vabatahtliku tasustamata töö tegemist;
- maa ja olemasoleva ehitise ostmise ja liisimise kulud;
- käibemaks juhul, kui taotlejal on võimalik taotleda selle tagastamist „Käibemaksuseaduse“ alusel või kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus;
- tolli-, sisseveo- ja muu maks, mida hüvitatakse, tasaarveldatakse ja kustutatakse mingil muul moel ning, mis ei moodusta osa Eesti maksusüsteemist või, mis on ebaoprotsionaalselt suur kulutus tegevus mis tahes osale;
- sularahamaksed;
- riigilõiv, teenustasu pangatoimingute eest, tagatismaksed, intress ja muu finantsteenusega seotud kulu;
- juriidilise konsultatsiooni ja raamatupidamisteenuse eest tasumiseks tehtud kulud;
- amortisatsioonikulud;
- trahv, finantskaristus ja kohtumenetluse korral menetluskulud;
- kulutused stipendiumile, annetustele ja kingitustele;
- erisoodustusel „Tulumaksuseaduse“ § 48 lõike 4 mõistes tasutav maks;
- eksperdi või projektijuhi töötasu, sealhulgas sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed, kui ekspert või projektijuht on avalik teenistuja või riigi või kohaliku omavalitsuse hallatava asutuse töötaja, kelle tööülesanded on sarnased toetatava tegevusega;

• kulud, mis on seotud liisingulepingu sõlmimisega, intressidega, kindlustusega jms.;

• kohaliku omavalitsusüksuse ülesande asendamiseks tehtud kulud;

• muud kulud, mis ei ole tegevuse või investeeringuobjektiga otseselt seotud;

• projekti elluviimisega seotud üldkulud, va projektijuhi tasu, sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed;

• projekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu, kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus, ettevõtja, seltsing või kohalik tegevusgrupp, va rahvusvahelise koostööprojekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu;

Taotlejateks võivad olla:

- mittetulundusühingud (MTÜ) ja sihtasutused (SA);
- seltsingud;
- kohaliku omavalitsused,
- ettevõtjad.

Strateegia meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus

Meedet on vajalik rakendada peamiselt tegevusgrupi piirkonda uute teadmiste, kogemuste, tehnoloogiate jms toomiseks, et parandada olemasolevaid ja välja arendada uusi teenuseid ja tooteid. Senised võimalused maa- ja piirkondades sellelaadseteks tegevusteks on olnud üsna kasinad ja peamiselt just ressursside ebapiisavuse tõttu. Otsene seos tuleb välja strateegia valdkondlikest SWOT-analüüsist. (strateegias alapeatükk 4.7 Kokkuvõtte tegevusgrupi piirkonna probleemidest ja vajadustest, peatükk 5 strateegilised valikud, 5.2 Prioriteedid).

Artikli number ning meetme kood

- Turismi soodustamine, artikkel 55, kood 313.
- Külade uuendamine ja arendamine, artikkel 52, kood 322.
- Koolitus ja teavitamine, artikkel 58, kood 331.
- Oskuste omandamine ja elavdamine, et koostada kohaliku arengu strateegia ja seda arendada, artikkel 59, kood 341

Taotleja vastab projektitoetuse saamiseks esitatavatele nõuetele, kui:

- ta vastab põllumajandusministri määruses toetuse saamiseks taotlejale sätestatud nõuetele, kui kavandatav tegevus vastab arengukavas toodud meetmetele. Muudel juhtudel peab projektitoetuse taotleja vastama nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 maaelu arengu toetuste kohta sätestatud nõuetele ning riigiabi reeglite tulenevatele nõuetele;
- ta eristab selgelt oma raamatupidamises projektitoetuse kasutamisega seotud kulud ning neid kajastavad kulu- ja maksedokumentid muudest kulu- ja maksedokumentidest;
- tal ei ole taotluse esitamise ajal riikliku maksu maksuvõlga või riikliku maksu maksuvõla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksud tasutud ajakava kohaselt;
- ta ei ole saanud ega taotle samal ajal sama tegevuse või investeeringuobjekti kohta toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi;
- ta on saanud varem toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või on saanud muud tagastamatut riigiabi, mis on kuulunud tagasimaksmisele, ja on tagasimaksmisele kuulunud summa tähtajal tagasi makstud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral on tagasimaksed tasutud ettenähtud tähtajal ja summas;
- tema suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole tehtud pankrotitsust;
- tähtajaliselt asutatud projektitoetuse taotleja puhul ei ole see tähtaeg lühem kui viis aastat arvates PRIA poolt

viimase toetusosa väljamaksmisest;

- kohalike omavalitsuste puhul ei tohi projekti tegevused olla seotud Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses toodud kohaliku omavalitsuse põhiülesannetega.
- taotleja on kohustatud enne projekti hindamiseks esitamist läbima konsultatsiooni MTÜ Arenduskoja juhatuse poolt määratud piirkondliku LEADER nõustaja juures.
- taotleja on kohustatud esitama projekti kuludeklaratsioonid ka MTÜ Arenduskojale projektiseire teostamiseks. Kuludeklaratsiooni esitamata jätmise korral mõjutab see taotleja järgnevat projektide hindamist.

Dokumendid, mida taotleja peab esitama:

- Vormikohane taotlus.
- Projektkirjeldus.
- Seadusjärgse esindusõigusega isiku puhul tema volitusi tõendav volikirj.
- Ärakiri kohaliku tegevusgrupi kinnitusest, välja arvatud juhul, kui projektitoetuse taotleja on kohalik tegevusgrupp ise või kui kinnitus on märgitud projektitoetuse taotlusel.
- Hinnapakumised (hea tava kohaselt 3 võrreldavat hinnapakumist) või põhjendatud hinnakalkulatsioonid.
- Ettevõtjate korral äriplaan.
- Ettevõtjate puhul tegevus- või finantsaruanded eelneva majandustegevuse kohta.
- Kui projektitoetuse taotleja on hankija „Riigihangete seaduse“ tähenduses, peab ta hangete läbiviimisel järgima lisaks määruusele „Riigihangete seaduses“ kehtestatud nõudeid.
- Projektitoetuse saaja (MTÜ, SA) esitab kasutatud seadme ostmise korral PRIA-le seadme müüja kinnituskirja selle kohta, et seadme ostmiseks ei ole pakkuja varem saanud toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi.
- Vajadusel muud tõendavad dokumendid.
- Taotleja peab esitama MTÜ-le Arenduskoda toetuse taotluse ja projektkirjelduse kahes eksemplaris paberakandjal (ühe saab tagasi koos kinnituskirja või äraütleva vastusega, teine jääb Arenduskoja arhiivi) ja elektroonselt.

Maksimaalsed toetuse määrad: mittetulundusühingutel, sihtasutustel, seltsingutel ja kohalikel omavalitsustel kuni 90% projekti kogumaksumusest, ettevõtjatel kuni 60% projekti kogumaksumusest.

Maksimaalne toetussumma: ühe taotleja kohta ei ületa 3 129 320 krooni strateegiaperioodil.

- Aastane toetussumma taotleja kohta ei tohi ületada 300 000 krooni.
- Maksimaalne toetussumma projekti kohta kuni 200 000 krooni.
- Toetuseks taotletav minimaalne summa projekti kohta on 10 000 krooni

Taotluste hindamise protseduur:

Aastas kuulutatakse välja kuni kaks korda taotlusvooru. 8 nädalat enne taotluste esitamise tähtaega kuulutatakse voor välja ja teavitatakse piirkonda. Hiljemalt 2 nädalat pärast taotluste pingerea kinnitamist juhatuse esitatakse nimekirja PRIA-sse. Taotlusi hindab selleks otstarbeks moodustatud hindamiskomisjon, kuhu kuulub igast omavalitsusest 1 esindaja ja üks tegevusgrupi esindaja, määratud on ka asendusliikmed. Taotlusi hinnatakse juhatuse kinnitatud hindamiskriteeriumide alusel. Rahuldamiseks kuuluvad parimad taotlused. Eelkõige hinnatakse järgmist:

- millisel määral suurendab projekt piirkonna elanike omaalgatust, aktiivsust ja sotsiaalset suhtlemist;
- millisel määral on taotleja ning projekt jätkusuutlikud ja seotud tegevusvaldkondadega;
- kui suur on kasusaajate hulk, loodavate kontaktide arv;
- projekti innovaatsilisust.

Innovatsioonireisil Euroopas

Arenduskoda korraldas novembri lõpus innovatsiooniteemalise reisi marsruudil Saksamaa–Luksemburg–Prantsusmaa. Reisi eesmärk oli saada nn vanade LEADER-riikide kogemusi erinevate teenuste ja toodete väljaarendamisel ning leida uusi lahendusi, mida siin, Arenduskoja piirkonnas ettevõttele arendamisel kasutada saaks. Reisil käis kaks esindajat igast Arenduskoja piirkonnast omaavalitsusest, lisaks Arenduskoja tegevjuht ja tõlk.

Reis oli küllaltki tühe ja kokkusu- rutud programmiga – vaid nelja päeva külastasime kaheksat objekti ja tutvusime viie LEADER-tegevusgrupiga kolmes riigis. Tegemist on vanade Euroopa Liidu liikmesriikidega, kus rakendatakse LEADER-programmi juba neljandat programiperioodi. Kuna LEADER on maapiirkondade programm, siis ka meie oma reisil suurtesse linnadesse ei sattunud, v.a tagasiteel Pariisi. Nii Frankfurdist (kuhu reisi alustades maandusime) kui Luksemburgi linnast sõitsime mööda. Kohapeal reisisime erinevate bussidega, nautides bussiajast laiuvaid kauneid Reinimaa vaateid ning võluvaid linnakesi ja külasid.

Miks just innovatsioonireis?

Meie Arenduskoja tegevusgrupi strateegias on üks prioriteetidest „Uute teadmiste ja tehnoloogiate kasutamine, et tõsta maapiirkonna konkurentsivõimet tootmises ja teeninduses” – seega ka huvi vanade LEADER-riikide kogemuste vastu selles valdkonnas. Mis puutub innovatsiooni tähendusesse, siis mulle meeldib Eesti IT-visionääri Linnar Viigi kunagine selgitus ühel koolitusel: „Eestis püütakse innovatsioonile anda väga teaduslikku ja kõrgtehnoloogilist tähendust. Sisuliselt on innovatsioon: teha uusi asju või teha asju uut moodi.” Sellisest määratlusest ma reisil kogemusi talletades lähtusingi.

Erinevad LEADER-tegevusgrupid

Tegevusgrupid, millega tutvusime, olid küllaltki erinevad. Näiteks Reinimaa Hunsrücki tegevusgrupi põhisuunad on seotud regionaalarenguga, taastuvenergia kasutamisega ning palju tegeletakse ettevõtjate nõustamisega. Mittelrheini tegevusgrupi territooriumil asub aga palju UNESCO maailmapärandi nimistusse kantud külasid ja linnakesi, mistõttu seal on põhisuund turismi arendamine ja, kuna piirkond on märgine, ka viinamarjakasvatuse mäenõlvadel.

Luksemburgi Grevenmarcheri linnakeses asuva Miselerlandi tegevusgrupi moto on „Koo elamine, koos töötamine, koos õppimine” – kuna 40% elanikest on immigrandid, siis üheks põhisuunaks on muulaste integreerimine, samuti kaasamine ja igasugune (sh piirülene) koostöö. Müllerthali tegevusgrupis on aga võetud suund puhkemajandusele (matka- ja elamusrajad, kämping, taastatud vesiveski-muuseum) ning põhirõhk piirkonna turundusstrateegial. Prantsusmaa Pays de Langres tegevusgrupis on põhirõhk kultuuriresursside edendamisel uute tehnoloogiate abil (entsüklopeedia ja multimeedia projektid).

LEADER Reinimaa

Kõigepealt mõned faktid Rheinland Pfalzi liidumaa kohta: pindala 19 847 km², ca 4 mln elanikku, 2300 valda, pool elanikkonnast elab maapiirkondades, 14% üle 100 tuhande elanikuga linnades. Umbes 10% töötab väljaspool liidumaad, tavaline pendelränne on 50 km raadiuses. Reljeef on mägine, põllumajanduses on põhilised suunad viinamarja- ja tubakakasvatuse, puu- ja köögiviljakasvatuse. Rheinland Pfalzi liidumaa majanduse, liikluse, põllumajanduse ja veiniministeeriumi nõuniku Franz-Josef Straussi sõnul asub nende liidumaa Euroopa mõistes tihedalt asustatud alade vahel (kui- gi 200 inimest ruutkilomeetrile on Eesti mõistes juba liigagi tühe).

Liidumaal asub 12 LEADER-tegevusgruppi. On seatud piirangud, et toetatakse ainult väiksemaid projekte – „väike” tähendab maksimaalselt 300 tuhat eurot (ca 4,7 mln krooni) projekti kohta. Erainvesteeringuid toetatakse kuni 30% ulatuses ja „avalikke projekte” kuni 55% (meil vastavalt 60% ja 90%). Toetust saavad taotleda tegevusgrupid ise, vallad ja maakonnad, eraisikud (Eestis ei saa), juridilised isikud. Projektide otstarbekuse otsustab tegevusgrupp ise, ministeerium kontrollib vastavust ELi nõuetele.

LEADER+ prioriteetsed valdkonnad perioodil 2000–2006 olid ajalugu, geoloogia, loodus ja metsad, turismialane infrastruktuur, teadmiste võrgustiku loomine ja vahendamine. Praegusel perioodil 2007–2013 arendatakse jätkuvalt turismi, külaelu ja energeetikateemasid. Peetakse oluliseks multisektooralset lähenemist ja elanike alt-üles aktiveerimist. Ministeeriumi nõunik Franz-Josef Strauss rääkis, et maa- elu programmide, sh LEADERi puhul on suur rõhk innovatsioonil, aga mitte teadusliku uurimise tähenduses, vaid uute lahendustena, mida regionoos enda jaoks välja töötab. Oluliseks peetakse ka rahvusvahelist koostööd, sest sellest on palju õppida.

Hunsrücki tegevusgrupp ja võimalik edasine koostöö

Meie esimene võõrustaja Saksamaal Rheinland Pfalzi liidumaal oli Hunsrücki tegevusgrupp, kellega arutasime tõsisemalt ka edaspidise koostöö võimalusi. Hunsrücki tegevusgrupi pindala on 1306 km² ja elanike arv 120 tuhat (92 inimest/km²). Piirkonda kuulub 25 osavaldat (küla). Sarnaselt Arenduskojale oli ka see tegevusgrupp enne LEADERit juba olemas, tegutsedes kohaliku majanduse arenduskojana. Tegevjuht Achim Kistner tutvustas tegevusgruppi nii: ca 200 liiget, 7 palgelist töötajat, kellest 2 on finantseeritud teistest programmidest; tulu saadakse liikmemaksudest, majandustegevusest, mitmetest erinevatest programmidest (sh LEADER) ja ka näiteks internetireklaamist. Juhatuses on 29 liiget, nendest 12 avalikust sektorist ja 17 majandus- ja sotsiaalpartnerite hulgast.

Achim Kistneri sõnul „masu” selles piirkonnas eriti tunda ei anna: maksulaekumiste vähenemine on ca 10% ja töötuse määr ca 5%. Suurtööstus ja suured ettevõtted on lä-

Belginiumi arheoloogiaparki keskuses toimus seminar, kus kohtusime ka Rheinland Pfalzi liidumaa Majanduse, liikluse, põllumajanduse ja viinamarjakasvatuse ministeeriumi esindajatega.

hedal (igapäevane pendelränne!), kohapeal on arenenud põhiliselt väikeettevõtlus. Põllumajanduses on populaarne (ja tasuv) suund energiakultuuride kasvatamine. Alternatiivsed energiaallikad on ka tegevusgrupi üks prioriteetseid suundi.

Kuna Hunsrücki piirkond asub kolme jõe – Rein, Mosel ja Glan – vahelisel alal, siis on see olnud aastatuhandeid mitmete kaubandus- ja sõjateede ristumiskohaks ning rikkaliku ajaloo pärandiga. Teostatud väljakaevamistel on sealt leitud juba kelti ja rooma esemeid, mis pärinevad I aastatuhandest enne Kristust. Sellest ka hea eeldus kohaliku ajaloo pärandi eksponeerimiseks. Teise maailmasõja järgselt ja külma sõja ajal oli see piirkond sõjaväebaaside ala: Rheinland Pfalzi liidumaal on olnud kõige rohkem lennuväebaase ja lennukikandjaid. Praegu on näiteks Kastellauni endine USA raketibaas (likvideeriti 1998) kasutusel suurte tehnemuusikafestivalide läbiviimiseks, Hahni endine sõjaväelennuvälja aga tsiviillennuväljana.

Kuna energeetika oli ka meie võõrustaja Achim Kistneri enda töövaldkond, siis kerkis edasise koostöö arutamisel loomulikult üles just see teema. Meil oleks palju õppida ja kogemusi omandada nende projektidest – näiteks nimetas Achim projekti, mille raames uuritakse, kuidas kasutada pesumaja kuuma vett uuasumi kütmiseks (innovatsioon!). Samuti leiti, et meie poolt võiks pakkuda Hunsrücki tegevusgrupi liikmetele huvi mõisaturism ja meie kohalik toit.

Näiteid LEADER-toetusega teostatud projektidest

Enamus objekte, mida külastasime, oli suunatud turismi- ja puhkemajanduse arendamisele ning sellega seonduva väikeettevõtluse hoogustamisele. Kõiki külastatud LEADER-projekte ei jõua siinkohal kirjeldada, aga mõned huvitavamad ja piirkonnale iseloomulikud on järgmised.

Külastasime näiteks „Pfalzfelder leegisammast”, mis on ühe arheoloogilise leiu – kelti üliku hauasamba – järgi valmistatud sammast. Samba originaal asub Reinimaa muuseumis

Tegevusgrupi Mittelrheini esindajatega kohtumisel degusteeriti kohalike veinisorte.

Projekti „Müllerthal Trail” raames rajati Luksemburgis kolm temaatilist elamusrada kogupikkusega 110 km.

Fotod Heiki Vuntus

Bonnis. Projekti raames finantseeriti samba tõetruu rekonstruktsiooni valmistamist ning selle ümber loodud stsenaariumi elustamist. Atraktiivsuse tõstmiseks on oluline samba „lugu”, mille abil seda müüakse. Samuti tutvustas kohalikku ajalugu Kastellauni infokeskus ja kohalik muuseum, mis on saanud LEADERi toetust sisustamiseks ja väljapaneku täiendamiseks. Ajalooteemaline on ka Belginiumi arheoloogiapark – ajalookeskus ja vabaõhumuuseum, mis kajastab elu rooma ajal (leiud I aastatuhandest enne Kr.). Arheoloogiliste leidude ala on 35 hektarit suur, sellest on jõutud läbi uurida vaid üks hektar. LEADERi abil on loodud ekspositsioonid, infotahvlid

ja viiad.

Ajaloo pärandi objektide kõrval külastasime ka näiteks noortelaagrit, mis oli varem olnud telkimiskoht, aga LEADERi abil ehitati sinna kümnekond majakest, kuhu on võimalik majutada 70 inimest, ning ühiskööki ja „puhketuba”.

Romantiline oli õhtupimedas külastada Reini jõe kõrgel kaldal LEADERi abil rajatud vaateplatvormi. See pidi olema Reini jõe kitsaim ja sügavaim koht: laius 120 m ja sügavus 20 m (mujal keskmine sügavus 3 m). Saime ka palju teada viinamarjakasvatusest mäenõlvadel.

Matkaradade turundustegevuse kohta kuulasime ettekannet Luksemburgis Müllerthali tegevusgru-

pis. Projekti „Müllerthal Trail” raames restaureeriti Echternachi vanas veskis matkaturismi infokeskus ning ehitati välja kolm temaatilist elamusrada kogupikkusega 110 km. Kõik rajad viivad regiooni suurima vaatamisväärsuseni – Esternachi joani. Elamusraha tähendab seda, et lisaks tavapärasele matkamisele pakutakse turistidele interaktiivse info näol lisandväärtust. Näiteks kui valida „veskite rada”, siis matka käigus külastatakse mitut erinevat veskit ning seal saab õpetust vilja jahvatamisest, erinevatest veskitüüpidest jne. Olemas on veel kohaliku toidu rada, kus matkajad saavad sisse põigata erinevatesse taredesse ning maitsta kohalikke põllu- ja aiasaadusi. Radadel on ühtne sümbolika, sildid-viidad, reklaamtrükkid ja suveniirid. Välja on töötatud turustamispehimõtte: matkamine on kaasaegne vabaajategevus. Turundustrategia on välja töötatud kolme sihtgrupi jaoks: üle 30-aastased, üle 50-aastased ja pered. Matkaprojektide turundusega tegelev Susanne Leder rõhutas, et trükiste puhul on väga oluline profifotode kasutamine ning ühtne stiil kujunduses.

Mis puutub innovatsiooni, siis oli iga projekti juures midagi sellist (idee, teostus, müük), mis vääriks rakendamist ka meie projektide puhul. Mulle kui infolhede ja muude trükiste toimetamisega tegelevale FIE-le (ja vallalehe toimetajale) meeldis väga see, et kõigi toetust saanud projektide puhul on peetud väga oluliseks nende kajastamist meedias – nii kohalikus kui üleriigilises ajakirjanduses. See oleks ka meie toetusesaajate hea eesküju: püüdko oma projektidele ajakirjanduse tähelepanu tõmmata või vähemalt kirjutage nendest ise oma kohalikkule lehte ja samuti Arenduskoja LEADER infolhete.

Reisikaaslaste järelmõtteid

Traditsiooniliselt küsisin pärast koju naasmist reisikaaslastelt, mida nad innovatsioonireisil õppisid ja mida saaksid reisil õpitut kasutada oma töös. Vastused, mis sain, olid järgmised.

Vello Teor (Ambla vald): „Mul tekkisid sellised mõtted. Esiteks: Hunsrücki tegevusgrupi pädevuses tundus olevat kohalik arendustegevus laiemalt. Mitte ainult LEADER. Öhtusöögilaas rääkisime juhatajaga energeetikast ja ettevõtlusest. Nad oleksid nõus ja valmis jagama enda kogemusi taastuenergeetika valdkonnas. Aravetel see teema edeneb, aga olen aru saanud, et meie piirkonna teistes KOVIDes oleks vaja asja selgitada-juurutada! Seminari käigus tekkis mul ketserlik mõte, et miks meil on maakonna arenduskeskus ja LEADER tegevusgrupid eraldiseisvad üksused? Kas neid ühendades ei tekiks sünergia? Tiina Vilu arvas, et selline asi oleks liiga „revolutsiooniline”, aga mõtlemiseks võiks ainet olla. Äkki mõne aja pärast oleks siiski mõttekas Arenduskoja meeskonda täiendada ja loobuda maakondlikest arenduskeskustest? Paidest Järvamaa Arenduskeskusest meil (Ambla vallas) erilist abi vist pole. Mulle tundub, et meie inimesed pole sinna teed leidnud. Siin peaks asja arutama naabritega. Muidugi on finantseerimine keerukas, sest arenduskes-

kused saavad osa raha EASilt, osa KOVilt. Kui saaks EASiga kaubale, võiks küll järgmise sammu astuda.

Teiseks: Müllerthalist jäi meelde suurepärase turundustöö! Kogu infomaterjal oli ühes stiilis pakett. Alates märgist, pastakast kuni infoni hambaravi saamise kohta piirkonnas. See mapp võiks olla õppematerjaliks meie turismiarendajatele! Ma pole kunagi reisidel neid materjale koju tassitud, aga sel korral tegin erandi! Veel meeldis seal matkavarustuse laenutus. Ma pole varem näinud, et ka riietust laenutatakse. Hea idee.

Kolmandaks jättis muidugi väga hea mulje kohapealse toidu kvaliteet ja kasutamine. Maja taga jalutavast veisest saab ühel hetkel pihv restoranis. Seast ja hanest jõulutoit. Kuidas siiski suudetakse kõiki neid sanitaarnõudeid täita, või ongi nii, et eestlased pingutavad endiselt oma kraanikaussidega üle? Muidugi on neil sajandeid pikemad traditsioonid ja oskused. Ehk kunagi õpime meie ka kamast nii head kooki tegema.

Veel meeldiv oli see, kui võrd ametnikud tähtsustavad kohalikkule koostööd ja LEADERit. Igas punktis võttis vastu või saatis meid kohaliku võimu esindaja, kohtumised olid ministriumide selle ala esindajatega. Kas meil see on üldse võimalik, et ministri asetäitja pühendab ühe päeva kusagilt „uugametsalt” saabunud huvilistele?

Muidugi olid huvitavad kaks muuseumi jne. Tegelikult oli väga hea reis ja kasulikul kulunud aeg! Sakslaste juures kogetu põhjal arvan, et järgmises rahastamisperioodis peaksime püüdma projektide mahtu suurendada. Et oleks võimalik asju kuidagi kontsentreerida. Teha vähem, aga suuremaid asju, millest jääb midagi maha”

Vahur Leemets (Tapa vald): „Peamine õppetund on piirkondade erinevused. Iga regioon teeb LEADER-meetmete rahaga just piirkonnale omast tegevust. Tehtud on palju suuremat kõlapinda omavaid investeeringuid, mis aitavad elavdada ja tutvustada piirkonda laiemalt. Müllerthali matkaradade idee jättis hea mulje: kuidas lisada ühele ideele teine, saamaks kokkuvõttes sünergia (matkarajad + veski + kohalik leib).”

Madis Praks (Vihula vald): „Minule jättis kõige parema mulje just LEADER gruppide piirkondlik koostöö. Oma tegevusgrupi sees on väga palju erineva tausta ja maastikuga piirkondi. Läbi LEADER koostöö on leitud ühisosa, samas aga arendatakse ka piirkondlikku eripära.

Väga innovaatilised lahendused olid leitud just alternatiivenergia rakendamise toetusel. Huvitav oli näha ja kuulda, kuidas nad on just ka väikeste projektide juures rakendanud alternatiivenergiat ja uusi lahendusi. Meil on tihti arvamine, et nn rohelise energia rakendamine on midagi suurt ja kallist. Meil on selles osas veel palju õppida.“

Anneli Kivisaar (Vihula vald): „Kes teeb, see teeb igal pool, kes ei tee – sellele võid kõik tingimused ette-taha luua, kasu ei mingisugust! Oluline on keelteoskus! Ja mitmekeelsed infosildid/tahvliid vähemalt käidavates kohtades. Oma ja kohalik

Luksemburgi Grevenmacheri linnakeses asuva Miselerlandi tegevusgrupi moto on „Koos elamine, koos töötamine, koos õppimine”.

Kastellauni infokeskuses tutvusime innovatiivsete lahendustega paikkonna atraktiivseks reklaamimiseks.

Fotod Heiki Vuntus

on väga au sees. Meie spikerdame liialt palju, peaksime olema rohkem juurtega omas mullas.

Mida ma innovatsioonireisil õpitust saaksin oma igapäevatoos ja LEADER-tegevustes kasutada? Infomaterjale ei maksa üle mõistuse palju koostada – üks pilt räägib rohkem kui 1000 sõna ja lühike lõõv kokkuvõte on palju parem kui tundidepikkune ekskursioon.

Head on näited elust enesest – käi külas, vaata, kuula, õpi, siis mine koju ja tee omamoodi!”

Lõpetuseks

Reisi korraldamiseks taotles MTÜ Arenduskoda LEADERi toetust meetmest 2.3 „Siseiikliku ja rahvusvahelise koostöö arendamine, et tõsta piirkonna konkurentsivõimet tootmises ja teeninduses”, toetuse suurus 200 000 krooni.

Reisikaaslaste nimel tänan meie tõlki Maarjat ning kõiki reisi korraldajaid ja toetajaid, tänu kellele see huvitav ja õpetlik innovatsioonireis teoks sai.

Merike Koov, Ambla vald

MTÜ ARENDUSKOJA LEADER-INFOLEHT

Jagatakse tasuta arenduskoja liikmesomavalitsustes (Ambla, Kadrina, Kuusalu, Tapa ja Vihula vald ning Loka linn). Roheline tn 19, Arenduskoda

Üldinfo – tel 325 8690, faks 325 8695.
Ajalehte saab lugeda – arenduskoda.ee,
e-post: arenduskoda@arenduskoda.ee, heiki@arenduskoda.ee
Toimetaja Heiki Vuntus – tel 325 8696, mobiil 5648 5208
Küljendaja ja kujundaja Liina Kald – tel 322 9673,
mobiil 528 7998

Trükitud trükikojas Trükis – Pargi 27F, Jõhvi, tel 337 2666
Trükiarv 3000.

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfond:
Euroopa investeringud
maapiirkondadesse

